

**Den utvidede utenrikskomite
møte den 6 oktober 1935 kl. 10,30.**

Formannen: Forinnen vi går over til å behandle sjøgrensespørsmålet, vil jeg be utenriksministeren gi oss en meddelelse om gårsdagens begivenheter i Genève, eller gårsdagens mangel på begivenheter.

Statsråd Koht: Eg fekk telefon i går kveld frå den faste norske delegerte i Genève, generalkonsul Maseng. Han hadde vore til stades på møtet i rådet, og kunde då fortelja meg kva som hadde gått fyre seg. Der var for det fyrste lagt fram ei utgreiding frå det som er kalla 13-mannsnemnda, som er heile rådet so nær som Italia, og denne utgreiinga var beint fram berre ei historisk utgreiing um det som hadde gått fyre seg i den etiopisk-italienske konflikten fram til den dagen då krigen braut ut. Men det var ingen konklusjon, og rådet la berre utgreiinga til protokollen. For det var greitt at no var det ei ny stode som var komen upp.

So møttest då sjølve rådet til dryfting i fullt rådsmøte og der møtte representanter både for Italia og for Etiopia. Denne gongen var baron Aloisi, den fyrstedelegerte for Italia, til stades jamsides med den etiopiske delegerte. Han har alltid fyrr nekta vera der når etioparen var der. Han holdt då ein lang tale der han greidde ut um kvifor Italia hadde måtta gå til krig, freista å syna korleis det var Etiopia som heile tida hadde gått laus på Italia og truga Italia, og serleg no i den aller siste tida. Og det var mykje for di Etiopia hadde fått mot gjenom den måten saka hadde vore dryft på i Nasjonssambandet og i den europeiske presse. So no til slutt var det inga anna råd for Italia enn å bruka våpenmakt og gå over grensa i reint sjølvforsvar. Den lange talen, sa generalkonsul Maseng, gjorde tydeleg ikkje det minste inntrykk på dei som høyrde på han, og det var ei lett sak for den etiopiske representant etterpå å visa korleis Etiopia heile tida hadde arbeidt for fred og forlik i striden. Og han reiste då tri krav til rådet: For det fyrste at rådet skulde døma at Italia var den staten som hadde brote freden og dermed brote pakta, for det andre at rådet skulde mana Italia til straks å slutta med det som han kalla massakreringar på uskyldige menneske, og for det tridje at rådet skulde gjera vedtak um det som rådet hadde makt til, til vern for Etiopia, sanksjonar. Rådet gjorde ikkje med ein gong vedtak um noko av dette. Rådet valde i 6-mannsnemnd som skulde gjeva tilråding um saka, ei 6-mannsnemnd for desse statane vart valde inn: England, Frankrike, Danmark, Portugal, Romania, Chile. Eg vil serskilt streka under at Danmark er med i denne 6-mannsnemnda, for di eg trur at det gjev ei trygd for at saka vert varsamt medfaren. Rådet fastsette nytt møte til måndagen - til i morgon, og til den tid skulde då 6-mannsnemnda ha tilrådinga si ferdig.

Eden, den engelske delegerte, bad då um at denne 6-mannsnemnda skulde taka til å arbeida straks i går kveld. Då

han reiste seg, sa generalkonsul Maseng, var det ei ålmenn tru at han vilde gjera framlegg um at ein med ein gong skulde gjera vedtak um dei tvo fyrste krava frå Etiopia, um at Italia skulde bli dømt som fredsbrytar - for di det hadde ein tilfang til i den historiske utgreiinga frå 13-mannsnemnda - og at rådet skulde mana Italia til med ein gong å slutta med våpenkrigen, og det var, sa Maseng, eit stort vonbrot for mange at Eden ikkje kom med noko slikt framlegg. Ein torer vel likevel ta det som eit uttrykk for at rådet ikkje busar på i denne sak, men dryfter spursmålet frå alle sidor. Men rådet møter då i morgon og skal då taka stilling til alle desse krava frå Etiopia, og forsamlinga i Nasjonssambandet er kalla inn til onsdag kl. 5, so der vil då - må ein gå ut ifrå - det som rådet har vedteke, bli lagt fram for forsamlinga til godkjenning eller forkasting, eller ein får i alle tilfelle melding um korleis saka er avgjort av rådet. Det er då dette som ligg fyre no, det aller siste i den etiopiske konflikten.

Formannen: Jeg takker utenriksministeren for hans meddelelse, som jo er av den høieste interesse.

Sjøterritoriet.

Formannen: Vi går da tilbake til spørsmålet om sjøgrensen, og jeg tenkte da det var best å ta punktvis de enkelte ting hvor utenriksministeren vel gjerne vil høre komiteens mening. Det første er da det forslag som er nevnt fra engelsk side i sammenheng med det svar som er gitt fra Utenriksdepartementet gående ut på at Norge gjerne vil drøfte de tre første punkter som var stillet op fra engelsk side, og gjerne vil høre hvad man fra engelsk side mener med det fjerde punkt, og utenriksministeren nevnte at den engelske minister hadde uttalt at man i tilfelle vilde sende fra England et helt formulert forslag. Jeg uttalte i går - og de som hadde ordet, uttalte - at man gikk ut fra at Norge selvfølgelig med den største interesse vilde imøtese et slikt forslag, og jeg vil gjerne høre om det er noen av komiteens medlemmer som har noe å uttale om særlig dette punkt.

Thorvik: Jeg vil si som min opfatning at det svar regjeringen har gitt, kunde ikke gis på noen annen måte. Det er jo klart at man overfor en vennligsinnet makt vil høre hvad de har å forebringe. Men dessverre er det min opfatning at det forslag vi kan vente fra England, det er ikke noe for oss. Det er ikke noe - tror jeg - som vi vil kunne akseptere. Imidlertid må man jo høre hvad de har å forebringe.

Men det er en ting som jeg ikke er helt enig med utenriksministeren i. Når England nevner forhandlinger og utenriksministeren - såvidt jeg husker - nevnte at man da bør få noen eksperter til å forhandle, så er min opfatning den,

at ekspertene i denne sak har forhandlet kanskje altfor lenge som de har, de har forhandlet i 10 år, og vi er ikke kommet et skritt videre enn da de begynte. Skal man nu gå til forhandling, så er det min opfatning, som også komiteens formann en passant nevnte igår, at det bør være politiske eksperter som forhandler. De må ha så mange sakkyndige rådgivere de vil, med, men ansvarlige politikere må det være som fører disse forhandlinger med de drevne engelske forhandlere, ellers blir vi snytt. Det var bare det jeg vilde nevne i denne forbindelse.

Andrå: Når jeg skal si det jeg mener, så synes jeg vi snart skulde hatt nok av forhandlingslinjen. Jeg tror det var meget bedre om man kom med et motforslag til England og sa, at vi ønsker å få voldgift. Jeg tror også at tidspunktet passer ualmindelig godt i så måte. Jeg hører jo at Mr. Maurice er ankommet igjen og skal forhandle med eksperter. Ja, det er de samme eksperter antagelig som har holdt på å forhandle med Mr. Maurice fra 1924 av og utover, og for hver forhandling som har foregått, har vi kommet verre og verre op i det overfor England gjennom den slags utsettelse som de nu forlanger. Denne gang heter det, at det bare skal være 1 måned, men vi har hatt den historien så mange ganger. Vi hadde det i 1924, det var jo i grunnen også bare midlertidige linjer som da blev opgitt, og de skulde i fremtiden ikke prejudisere noen ting. Jeg ser ikke annet enn at engelskmennene påberoper sig dem. Vi fikk en ny utsettelse i november 1933, da vaktsskibene fikk varsel om at vi har den offisielle linje, og så har vi en linje innenfor, som man skal la de engelske trålere gå til, og mellom de to linjer skal der ikke foregå noen opbringelse. Nu er det på igjen med noe lignende. Denne gang gjelder det bare 1 måned, men dermed er i virkeligheten det som blev gjort nu like før Stortinget gikk fra hinannen, bare å fare op som en løve og falle sammen som en skinnfeld. Det er akkurat den samme gamle historien igjen. Jeg tror at det var meget bedre nu at vi svarer England, at slike forhandlinger er der ikke kommet noe ut av før, og dessuten har der vært slike forhandlinger som intet skulde prejudisere, før både de i 24 og de i 33, men vi ser at de prejudiserer hver gang. Vi kommer bare verre og verre op i det. Om vi nu overfor England sa, at vi vil helst ha saken avgjort ved voldgift. For det er ikke i og for sig om å gjøre for den norske regjering å komme til en overenskomst med de britiske trålerselskaper som det idag i virkeligheten dreier sig om; for i virkeligheten sier det sig næsten selv at det er representanter for de britiske trålerselskaper som kommer hit til Oslo og skal forhandle. For Norge er det om å gjøre å få fastslått - det kan man motivere det med, at man ønsker voldgift - og internasjonalt rettslig anerkjent det som vi gjennom hundrevis av år har sagt: At våre grunnlinjer går mellom de ytterste skjær og ytterste odder, som ikke til enhver tid overskylles av sjøen, og at vi har 4-milsgrensen utenfor den linje. Det er ikke så

meget om å gjøre akkurat å få en øieblikkelig ordning med de engelske trålerselskaper. Dessuten vil vi ha en internasjonalt uttalt avgjørelse for, om Norge er berettiget til å fortsette nedover kysten og trekke op våre grunnlinjer for hele landet efter det samme prinsipp som vi nu har trukket dem op efter fra Grense-Jakobselv ned til Vestfjorden.

Jeg tror også, at hvis den norske regjering kunde komme med et sådant motforslag, så burde det straks offentliggjøres. Man burde straks sende ut et kommuniké fra utenrikskomiteen, regjeringen bør ikke stå alene om dette. Utenrikskomiteen burde avfatte en henstilling til regjeringen om å gå frem på den måte, at den sier at den ønsker voldgift og anmoder England om å gå til Haag med saken. Det verste av alt er nemlig det som jeg nu ser at utenriksministeren har gått med på, at hvis de engelske trålere nu efter 1 oktober går innenfor den grense som er optrukket, så skal man bare advare dem, og hvis de da ikke vil forføie sig bort, skal man ikke gjøre noe mere med dem, man skal bare si at da kan de risikere å komme for norsk rett og få dom på sig. Jeg kjenner til hvorledes engelskmennene optrer. Vi kan spørre de norske marinefolk som er på opsynsskibene, så forteller de at engelskmennene er de verste banditter de har med å gjøre. Opbringes en tysk båt eller en av en annen nasjonalitet, så er tyskerne forekommenheten selv når det norske vaktmannskap kommer ombord, men engelskmennene skjeller som regel den norske marine og de norske officerer ut efter noter, og de stakkarene som blir satt ombord, når de skal føre båten i land - de må sette et par mann ombord i tråleren - de kommer ikke i hus engang, og ikke får de hverken mat og noe annet før de kommer i land, så man kan tenke sig hvordan engelske trålere vil optre hvis man bare en to-tre ganger i løpet av oktober måned behandler en tråler på den måte, at når man først har sagt til den at den skal forføie sig bort fordi den er på norsk territorium og så lar den bli liggende hvis den nekter å gå. Det vil gå som en løpeild over hele trålerflåten med en gang at dette er ikke farlig. Da tror jeg vi kan komme op i nydelige affærer, og jeg synes ikke at man skal sette dem som skal ligge der oppe og ha denne vakttjeneste, i en sådan situasjon.

Jeg vil bare fortelle at vi var en tur på Svalbard i sommer, 4 medlemmer av utenrikskomiteen, og da kom der i Harstad en journalist fra en høireavis ombord. Det var da særlig major Nielsen han skulde intervju om komiteens tur til Svalbard. Han fortalte også en lang historie om at nu kjente de der nord til hvordan det gikk for sig med hevdelsen av sjøgrensen. De hadde fått rede på at en los eller en annen hadde klandret en norsk sjøofficer for den måte opbringelsen foregikk på, og så hadde den norske sjøofficer sagt til losen: Hvad skal vi gjøre, her har vi ordre om at der og der er linjen, men det er også en linje innenfor, og mellem de linjer skal vi ikke opbringe engelskmennene. Dette

visste man i Harstad, det visste høirejournalisten, og det visste alle mennesker. Det er litt fortvilet også for opsynet å arbeide når de skal ha det gående på den måte. Jeg tror det retteste nu var - tidspunktet er også beleilig for det akkurat i øieblikket - at utenrikskomiteen avfattet en henstilling til regjeringen om ikke å gå med på ytterligere forhandlinger; for vi har inntrykk av at hver gang vi har forhandlet, har disse forhandlinger i virkeligheten prejudisert og satt oss i en verre stilling. Hvis da svarnoten fra regjeringen til England ble offentliggjort, og hvis den kom i den engelske presse, tror man så at de små nasjoners beskytter idag våget å true, som det er gjort på flere steder, like overfor gesandten i London og ellers, av denne mann som har vært her i Norge; det er vel Mr. Maurice som nu er på trappene igjen og truer med at han kan ikke garantere hvad trålerne vil gjøre hvis Norge ikke går med på en utsettelse. Hvilken stilling skulde den engelske presse innta, og hvilken stilling er den nødt til, akkurat i disse dager da England optrer som Abessinians og de små nasjoners beskytter, å innta like overfor en sådan beslutning om at vi ønsker dette avgjort ved voldgift for endelig å få en avgjørelse. Man kan jo godt motivere det norske motforslag med at alle disse forhandlinger bare har gjort stillingen verre for oss, og engelskmennene har etterpå - tross alle løfter - brukt ting som intet skulde prejudisere mot oss, og de trålerinteresserte har blitt mer og mer uforskammet med tiden, når de har fått lov å bære sig som de hittil har gjort i ly av disse midlertidige overenskomster. - Hvis jeg får noen støtte for det, vil jeg sandelig opta forslag om at vi nu går til full offentlighet i disse saker, at der først sendes ut et kommuniqué fra komiteen om at vi har rettet en sådan henstilling til regjeringen, og at likedan siden det svar regjeringen gir England om at vi vil ha voldgift og ikke nye forhandlinger, offentliggjøres. Hvis jeg kunde få støtte for et sånt forslag, tror jeg at jeg vilde opta det. Jeg synes det vilde være sørgelig, og folk nordover skjønner ikke dette lengere, at det skal være dobbelte linjer og alt dette hemmelighetskremmeri i saker som i grunnen ikke behøver være så forferdelig hemmelige. Det gir foranledning til en masse rykter og til en masse utenomsnakk. Vi ser f.eks. at den som er den ivrigste med hensyn til å skjelle ut regjeringen og Stortinget for at de har gått så lempelig frem og at de ikke har trukket sjøgrensen meget lengere ute nu når komiteen og Stortinget enstemmig og også regjeringen har gått med på å trekke den efter det radikaleste forslag som noen gang er fremkommet siden vi i 1910-1911 begynte med sjøgrensespørsmålet - den som fører an er redaktøren for venstres hovedorgan i Nord-Norge, redaktør Oscar Larsen. Det er ham som driver og skjeller ut arbeiderregjeringen og Stortinget og alle andre for hvor elendig sakene går under den nye regjering. Jeg synes for det første at man herefter kan optre offentlig, og hvis man skal fortsette i den tone venstreorganet har slått an, tror jeg det bør falle

offentlighetens lys også over det som er foregått før, over de regjeringer som før har behandlet dette spørsmål. - Foreløbig skal jeg ikke si mer.

Formannen: Jeg vil bare, før vi går videre i debatten, få lov å minne om at komiteen uttalte enstemmig - og det vant også full tilslutning i Stortinget - at den måtte anbefale at spørsmålet om den nødvendige beskyttelse av fiskeriene på disse og andre banker utenfor territorialgrensen blir tatt op til drøftelse med de interesserte makter, så når man også her skal diskutere hvorvidt man overhodet skal la sig forelegge og drøfte dette forslag fra engelsk side, plikter man å være opmerksom på at regjeringen har likefrem mandat til å tilveiebringe et materiale til en slik internasjonal drøftelse.

Statsråd Koht: Eg vil berre få retta på litegrand som ikkje bør bli altfor mykje mistydt. Eg vil gjerne få segja um det notatet eg har gjort um samtalen min med den britiske ministeren den 1 oktober at det er gjort i den aller største skundinga, - eg hadde då sete ein heil time og tala med den britiske ministeren, og regjeringa sat og venta på meg alt i eit møte - so eg veit godt at ikkje all ting i det notatet kunde bli presist, nøgje utforma slik som eg vilde ha gjort det um eg hadde havt god tid på meg. Dette som står der um ekspertar, er nettupp det som eg ikkje vil skal bli mistydt. Det har ikkje vore min tanke å overlata heile saka, å segja, til ekspertar. Men det står no for so vidt i notatet òg, at ekspertar skulde vera med i den praktiske utforminga, og det skulde vel vera klårt nok at der må ein ha dei med. Når det kjem upp spursmål um å draga upp grenseliner ute i havet for trålfiske og linefiske, so måtte ein ha med folk der som i sanning var kjende med fisket. Min tanke var millom anna den, at kom det i stand noka slik dryfting, måtte vi få med representantar eller ein representant i det minste for sjølve fiskarane som kjende til vilkåra der nord. Det er slike ting som eg har tenkt på med dette som står i dette notatet, um at ekspertar skulde vera med i den praktiske utforming. Eg har ikkje tenkt for min part, i det minste so lenge eg set i utanriksdepartementet, at eg skulde gjeva saka frå meg til desse ekspertar, for eg skynar so inderleg vel at her er politisk ansvar med i dette. Det var den eine ting.

So var det dette som hr. Thorvik sa, at han trudde ikkje at det framlegget vi kunde venta frå England, vilde vera noko som vi kunde bruka. Nei, eg må ærleg vedgå, eg trur heller ikkje det. Eg trur ikkje vi får noko framlegg som vi i røynda kann byggja på. Men når ein stat kjem til oss og segjer: vi har eit framlegg her til dryfting av spursmål som det er svært viktig for oss å få dryft, kann vi verkeleg ikkje godt svara, at vi vil i det heile ikkje dryfta framlegget, vi vil ikkje sjå på det, so eg trur soleis at det svaret som eg har gjeve, er både i innhald og i form so

varleg som det i det heile kunde vera. Det segjer berre dette at den norske regjeringa vil gjerne dryfta med den britiske regjeringa spursmål um trålfiske og linefiske i havet *utanfor det norske fiskeumråde* og då både um avgrensing på fiskebankane og um merkjing og anna i likskap med det som er i Nordsjøavtalen - der er det like eins avgrensa kva ein meiner med Nordsjøavtalen, med innhaldet der - og so segjer det at den norske regjeringa vil gjerne høyra på alle framlegg som måtte koma fram på britisk side under dryftingane, men ho kann ikkje på fyrehand binda seg. Det var det den engelske regjeringa vilde ha oss til med alle dei fire punkta; men eg sa at regjeringa kann ikkje på fyrehand binda seg til serskilde fyresetnader for den semja som måtte koma i stand. Eg trur at dette er forma soleis at ingen her kann vera ueinig i det, og det er då dette som eg gjerne vil leggja vekt på, at vi har bruk for slik ei dryfting med den britiske regjeringa, og vi har sett ein klem her på den britiske regjering som aldri fyrr har vore sett; for når ein har dryft dette med den engelske regjeringa fyrr, so har ein sagt: Ja, men vi kann endå ikkje segja kvar grense vår går, det er ikkje så nøgje avgjort endå, vi har eit prinsipp, men nøgje har vi ikkje fått drege opp desse grenselinone. No har vi sett klem på den britiske regjeringa, so ho veit at kjem ho ikkje med framlegg som vi kann bruka, eller når vi ikkje til semje gjenom slike framlegg, so stor vi der vi stod. Det er ein viktig ting, og det gjer at det hastar no for den britiske regjeringa å koma med framlegg. Vi kann for so vidt kanskje venta, endå fiskarane våre er svært utolmodige. Eg vil nemna at det skrivet som no den 23 september kom frå Norges fiskarlag, går nettupp ut på dette at ein må prøva få i stand forhandlingar um bankane ute i havet utanfor sjøgrensa. Det er eit krav som er viktig for fiskarane dette, som vi må hjelpa til med å få imøtekome. Og då har vi sagt dette at no hastar det for sjølve den britiske regjeringa å koma med dei framlegga. Vi kann no tola å venta, og vi kann gjeva ei lita ventetid. Eg tykkjer ikkje det er anna enn naturleg for so vidt for oss i ei internasjonal forhandling, og eg trur vi står oss på det utetter; for - der er eg heilt einig med hr. Andrå - vi kann ikkje lata desse ting her gå løynde. Eg trur at skal det koma forhandlingar i stand her, må det bli offentleg kunngjort både um forhandlingane og um grunnlaget for dei dryftingane som skal bli førde. Det er ingen grunn til å dylgja det, tvertum, det vil berre vera gagnleg at det kjem offentleg fram. Men eg trur ikkje vi vilde stå oss på at den engelske regjeringa kunde kunngjera i si presse at ho har tilbode oss forhandlingar um desse bankane, forhandlingar som vi har sagt gong på gong er viktige for oss, men at vi i det heile ikkje vilde høyra på framlegg frå henne. Det trur eg ikkje vi kunde gjera.

Formannen: Jeg vil gjerne si at jeg personlig mener at det er helt klart at man må få de britiske forslag og få dem

så snart som mulig for å kunne drøfte dem; og det naturlige vilde vel da være, når et formulert forslag er kommet, at det av regjeringen, forinnan det blir undergitt politisk behandling, blir forelagt det man kunde kalle eksperter her, - da mener jeg i første rekke representanter for fiskerne og fiskeri-opsynet nordpå, slik at før eventuelt utenrikskomiteen eller utenriksdepartementet i samarbeide med komiteen behandler dette, har man klart for sig den saklige side av saken og har adgang til - hvad jeg er helt enig med utenriksministeren i - å innkalle og drøfte med representanter for de stedlige, de lokalt interesserte hvorledes det vil virke i praksis. I 1925 og 1926 hadde man også inne i utenrikskomiteen fiskeri-inspektører og fiskere fra alle de distrikter som var interessert, og det er en selvfølge at det er nødvendig, og det gleder mig å høre at det er det utenriksministeren i første rekke har ment med eksperter.

Jeg er helt enig med utenriksministeren i at vi vilde bringe oss i en nær sagt latterlig stilling hvis vi skulde si nei til England, og aller mest hvis vi skulde si nei uten å vite hvad det står i et eventuelt forhandlingstilbud, således at englenderne kunde si bakefter: Vi var villige til å gi dem alt mulig, men de vilde ikke engang høre det. Av hensyn både til vår hjemlige opinion, til fiskerne her hjemme, og av hensyn til opinionen ute og til eventuelle senere forhandlinger er det uavviselig nødvendig å få dette engelske forslag. Vi har jo dessverre selv forsinket saken så mange ganger at det er litt vanskelig for oss å presse altfor intenst på England. Vi kan si at vi ønsker å få det så hurtig som mulig, og vi kan purre på det; men man må jo huske på hvor mange ganger de har purret på oss tidligere, og det er blitt forsinket, og det er ikke usannsynlig at de vil forsøke å drive en slik cunctatorpolitikk for å trekke saken utover. Jeg mener at der er den politiske kjerne i forhandlingene nettop nu, at tidspunktet for oss er usedvanlig gunstig. Det er usedvanlig gunstig for det første av hensyn til den almindelige utenrikspolitiske situasjon: en publisitet i Norge av at England på dette tidspunkt, samtidig med at det utstrekker beskyttelsen for sine egne fattige fiskere og hevder 11 mils-grensen rundt Skottland, Shetlandsøiene og Hebriderne og drøfter å utvide denne grense og skjerpe straffen mot trålerne - de har nettop fått satt den op i Irland og Skottland - prøver å presse et lite land som Norge, det vil vekke en opsikt verden over som England vil gi meget for å undgå. Dernæst er der, som jeg nevnte, spørsmålet om fiskeriene langs deres egne kyster, hvor de altså har vært nødt til å innrømme trålernes skadelighet og ta ethvert hensyn til den. Dette gjør at de står meget svakt under forhandlingene, så snart disse forhandlinger føres på et almindelig politisk grunnlag og ikke mellem såkalte eksperter.

Og der kommer andre ting til, jeg hadde nær sagt at bevisene hoper sig op fra dag til dag. Utenriksdepartementet vil i den nærmeste fremtid få en forestilling fra Norges Rederforbund som for denne sak har adskillig interesse. Det viser sig nemlig at England opkrever fyravgifter for skib som passerer Bahamaøiene innen 20 mils avstand fra det ytterste skjær, for så langt sier de at de har positiv nytte av fyret. I mange år har de krevet disse avgifter. Når skibene kommer i engelsk havn, blir de bedt om å fremlegge sine skibsprotokoller, og hvis de har passert innen 20 mil av Bahamaøienes ytterste pynter, må de betale fyravgift. Det er også en håndhevelse av sjøgrensen som ikke minst for oss på denne kyst har stor betydning. Alt materiale vil, som sagt, bli oversendt til Utenriksdepartementet fra Rederforbundet i den nærmeste fremtid. De venter bare på bekreftede avskrifter av enkelte dokumenter fra London fordi de vil opta til protest den britiske utbytning som foregår uten hensyn til almindelige regler for sjøgrense etc. etc. Jeg nevner det for det er én ting av mange ting, det er et materiale som en fiskeridirektør eller fiskeriassistent umulig kan nyttiggjøre sig, men som er nødvendig når man forhandler med England om dette. For jeg mener at tidspunktet tilsier oss ikke å være undfallende, men å være aggressive likefrem. Vi har så lenge latt oss lumpe av England, som aldri nogensinne har vist noen politisk hensynsfullhet annet enn i ord, at vi har grunn til å si meget åpent fra når vi forhandler, det er det eneste de respekterer, og det tror jeg er helt nødvendig for oss hvis vi skal komme noen vei og opnå resultater som er nogenlunde tilfredsstillende for oss.

Det som hr. Andrá nevnte om de engelske fartøier og deres behandling av opsynsmannskapene, beklager jeg at opsynschefene ikke har innrapportert til departementet i tilstrekkelig utstrekning, hvis det er riktig. I det materiale som vi har fått oss forelagt i komiteen, er det praktisk talt ikke nogensinne fremført klager fra de norske opsynsskib, men gang på gang er det fremført klager fra englenderne over at de blir behandlet brutalt av norske opsynsfartøier. Det har virket temmelig forlorent, det som har stått i de engelske dokumenter av klager, men det er det vi har hatt, og norske klager har vi ikke hatt. Men også jeg har stadig vekk på kysten der nordpå hørt klager over og en enstemmig uttalelse om at de engelske trålermannskaper er noe av det verste pakk som finnes på havene. Gjentagne ganger har de forsøkt sig med smugling, og praktisk talt alle der oppe, selv de lokale engelske vicekonsuler, sier, at det er omtrent de verste folk som ferdes på sjøen. Det er arbeidsløse som er tatt på kaiene i Grimsby og Hull. Det er mange trålere hvor det praktisk talt ikke finnes sjømenn eller fiskere ombord. Det er folk som man får for den billigste hyre, og de er en plage overalt hvor de kommer. Det er klart at et materiale samlet op av klager over dette, vil bli behandlet av England, og vil ganske visst bli vist den formelle hensyntagen det skal ha. Men det foreligger

ikke, og så lenge der ikke foreligger noe offisielt og autentisk om det, kan ikke vi ta hensyn til hvad det blir fremført, selv om vi kan tro at det er meget riktig i det.

Det som hr. Andrá antydte om et forslag om en voldgift på dette tidspunkt, det mener jeg ikke fører frem i noen henseende. Det er jo ennu ikke inntrådt noen ting som gjør det mulig å bringe saken inn for domstolen, og en almindelig voldgift tror jeg hverken England eller Norge vilde være tjent med. Det forekommer mig å være ganske klart at vi må si til England det som utenriksministeren har antydte, at vi med den aller største interesse vil motta de utformede forslag, at vi gjerne vil ha dem så snart som mulig og at vi skal undergi dem den hurtigste behandling som vi kan skaffe, og være glad ved når vi har undersøkt og bearbeidet det de kommer med, å opta virkelige drøftelser.

Det neste spørsmål blir da i hvilken form disse drøftelser skal finne sted. Men jeg tror det er taktisk riktig å ta disse ting punktvis og først avgjøre om man skal motta det engelske forhandlingstilbud. Det har altså hr. Andrá uttalt sig bestemt imot. Alle de som har hatt ordet her tidligere, synes å ha vært klar over at vi er nødt til å motta det. Dette synes jeg vi skulde få fastslått først. Spørsmålet om opsynet og hvorvidt man skal vente en måned med å sette visse bestemmelser i kraft og hvilke instruksjer opsynet skal ha, det får vi ta bakefter, det er et spørsmål som står i en helt annen stilling enn dette om forhandlingstilbudet. Det er for alle våre fiskere og også rent politisk av den aller ytterste viktighet å få klarlagt hurtigst mulig hvad England mener, og hvor langt England tenker å gå, og jeg tror det ikke noksom kan fremheves, det som også hr. Lykke var inne på igår, at en hel rekke grunner gjør at tidspunktet for oss er særlig gunstig, men gunstig ikke til forhandling gjennom såkalte eksperter, men til forhandlinger som har en bredere politisk bakgrunn.

Kirkeby-Garstad: Jeg behøver ikke å bruke mange ord, da jeg i det store og hele er helt enig i den linje utenriksministeren har fulgt i dette spørsmål. Jeg tror også det er nødvendig for oss å gå den vei som det er pekt på, og jeg finner at det svar som utenriksdepartementet har gitt, er meget klokt og forsiktig. Jeg kan ikke være enig i de synsmåter som hr. Andrá har gjort sig til talsmann for, at vi skal avvise et forslag om forhandlinger om de spørsmål som angår fiskeriene utenfor territorialgrensen. Jeg ser riktignok at i den skrivelsen fra den britiske legasjon er det ting som tyder på at det ikke bare er spørsmål utenfor sjøgrensen, men også innenfor sjøgrensen, som skal drøftes. Men jeg går ut fra at det vi kan gå med på å drøfte, er spørsmål utenfor den sjøgrense som vi nu har trukket op. Også der har vi så stor interesse, større kanskje enn de fleste har, at å avvise et forslag om en regulering og muligens en begrensnig av trålerfisket, det vilde efter min

mening være ganske meningsløst. Det kan jo komme den tid da vi må gå til voldgift; men det bør vi ikke gjøre uten at der først er forsøkt å få en mindelig ordning. Jeg har likesom hr. Thorvik ikke så særlig stor tro på at det fører frem, men allikevel mener jeg at vi ikke kan avvise en sådan henvendelse. Jeg går ut fra at de forhandlinger som her kommer til å bli ført, ikke vil trekke i langdrag eller trekke utover år. Man må ganske snart kunne få greie på hvordan England stiller sig til disse spørsmål, og få et overblikk over hvorvidt der er noen mulighet for å opnå resultater som er tilfredsstillende for oss. Men jeg er enig i det som formannen nevnte, at under disse forhandlinger er det en selvfølge at der foruten de rene eksperter også må være menn med politisk ansvar med i forhandlingene. Jeg tror ikke vi kan overlate det til de rene eksperter å drive disse forhandlinger alene. Jeg skal ikke opta mer tid, idet jeg, som sagt, i det store og hele er enig i de linjer som utenriksministeren her har trukket op.

Andrå: Utenriksministeren sier at vi kan ikke svare at vi ikke vil drøfte dette med England, og det later til å ha vunnet almindelig anklang. Men dette er ikke noe norsk-engelsk spørsmål. Hvorfor skal vi drøfte det mere med England enn med andre? Vi skulde ha en internasjonal avgjørelse for hvordan vi har anledning til å trekke våre grenser. Hr. Hambro sa også at det gikk ikke an å si at vi vil ha voldgift istedetfor å forhandle. Jo, jeg mener det går godt an å si det. Vi kan si: Har dere noe å beklage dere over, så er vi villige til å gå til Haag. Vi kan ikke innbringe det, men hvis engelskmennene har noe å beklage sig over, kan de som enhver annen nasjon gå til Haag. De synes å være den nasjon som har mest å beklage sig over, og så kan jo de være de første. Vi kan uttale at nordmennene intet heller vil enn å få en internasjonal avgjørelse for hvordan sjøgrensen kan trekkes. Hr. Kirkeby-Garstad sa at det ikke gikk an å avslå forslaget, for det gjaldt også spørsmål utenfor grensen. Javel, hvis vi kunde komme til en avgjørelse for bankene utenfor sjøgrensen bare ved å forhandle med England, er jeg enig med hr. Kirkeby-Garstad; men jeg tror også den sak må ha et videre omfang enn at der bare underhandles med England. Og hvis man nu skal gå til ytterligere utsettelse med å sette resolusjonen av 12 juli i kraft, vil jeg henstille at det gjøres på den måte, at vi imøtekommer England ved å utsette ikrafttredelsen til 1 november, men da vil jeg virkelig også foreslå at det offentliggjøres at Norge har gjort det for å være mest mulig imøtekommende overfor England. Om de plutselig nu efter mange års forløp skulde ha noe nytt å bringe inn, når det gjelder forhandlingene mellem Mr. Maurice og ekspertene, kan de få en måneds utsettelse. Men vi ser jo hvad dette nye er, det er jo antydnet i de fire punkter. De vil underhandle ikke alene om hvordan man skal dele de norske fiskebanker utenfor grensen mellem sig, men også om hvorvidt det ikke på enkelte

steder kunde ordnes slik, at de også fikk delt op helt innunder land, innenfor 4-milsgrensen, så engelskmennene kunde ha reserver der også, som ikke de norske linefiskere kunde komme bort i, også her skulde norske fiskere merke sine redskaper så de ikke skulde være til noen gene for de høie herrer engelskmenn. Jeg kan derfor ikke på samme måte som de som nu har vært så ivrige til å støtte utenriksministeren, være enig i at vi ikke kan si at vi ikke vil drøfte spørsmålet. Vi behøver jo ikke å si det akkurat på den måten. Vi kan si at vi tror ikke drøftelser vil bringe noe nytt, og at vi helst ser at engelskmennene, hvis de har noe å beklage sig over, går til Haag. Situasjonen ligger for øieblikket slik an, at hvis den engelske presse skal kommentere disse ting, så kan den jo umulig kommentere dem på samme måte som de engelske trålerredere vil at disse ting skal kommenteres. Man må vel i disse dager, antar jeg, finne ut at det norske forslag om at engelskmennene, hvis de har noe å beklage sig over, skal gå til Haag, er det eneste riktige. Det er i samklang med folkeforbundspakten og alle mulige slags pakter. Jeg synes ikke vi har stått så sterkt noen gang som i dette øieblikk, og hvis engelskmennene kommer og bønnfaller om en måneds utsettelse, to måneder, et år, slik at det muligens kommer til å gå som før, synes jeg ikke at Norge burde gå op i det på ny. Denne gang er det oss som har utspillet.

Hambro: Det er selvfølgelig riktig, hvad hr. Andrá sier, at saken er ikke ordnet alene ved norsk-britiske forhandlinger. Men det har jeg hatt inntrykk av har vært hele komiteens opfatning når vi har drøftet disse ting, at vi neppe vilde være særlig gunstig stillet, hvis vi bragte spørsmålet inn under almindelige internasjonale forhandlinger, uten at vi på forhånd var kommet overens med England og de sterkt interesserte makter. Man må jo huske på at både Tyskland og England, som har store trålerinteresser, hevder en 3-milsgrense og Nordsjø-konvensjonens prinsipper. Frankrike hevder ikke 3-milsgrensen, og Frankrike har nettop på forskjellige måter søkt å markere at denne Nordsjø-konvensjonens grense, som de har på Nordsjø-kysten, er ikke almindelig sjøgrense og heller ikke fiskerigrense uten for de stater som har undertegnet konvensjonen. Men England og Tyskland står her meget sterkt. Også Holland og Belgia hevder en 3-mils grense. Nordsjøkonvensjonens stater vil ikke støtte Norge hvis vi søker å komme til en almindelig internasjonal overenskomst; men har Norge først en avtale med England, vil vi kunne stå meget sterkt hvis saken kommer op til internasjonal forhandling. Jeg oppfattet ikke hr. Andrá første gang som om han mente at vi skulde overlate til England å bringe det inn til voldgift; det er naturligvis formelt og reelt aldeles riktig, men det forutsetter at vi gjør sådanne handlinger at England naturlig kan enten melde oss for Folkeforbundets råd som en stat der bringer freden i

fare eller gå til Haag med ting som de betegner som direkte overgrep. Hvis vi skulde etablere disse tilstander umiddelbart på bakgrunn av å ha avvist et engelsk forslag om forhandlinger, hvis innhold vi ikke kjente til, tror jeg ikke vi vilde stå særlig godt. Det forekommer mig at det på et annet område vilde være noe i likhet med den italienske politikk overfor Abessinia, hvis man skal betrakte det hele nøkternt og filosofisk. Ingen kan jo gå til kraftige handlinger på et felt som dette uten å vite hvad den annen part har villet by, hvis man tenker sig en voldgiftsavgjørelse eller rettsavgjørelse bakefter. Det tror jeg vi bør være helt klar over.

Vi er jo i den lykkelige stilling, at hvis vi skal komme med motforslag, som det har vært antydnet, så kan vi jo bare si til englenderne: Vel, vi skal strekke oss så langt som mulig, vi skal anvende den skotske fiskerilov på Norges kyst med 11 mils beskyttelse mot all tråling, og alle de straffebestemmelser som der er. Tenk hvad det er for et argument, når man sitter med forhandlinger med England. Det har de nemlig måttet gi Shetlandsøiene og Hebridene, og der forhandles med den irske fristat om å gi den det samme. Hvis vi sier: vi går så langt at vi skal vedta det som dere har anvendt på deres egne kyster, tenk da hvilken stilling England kommer i, når det blir offentliggjort at de ikke vil forhandle med oss om det som de har gjennomført hos sig selv! Vi har mange ting som gjør oss sterke, selvsagt med benyttelse av offentligheten. Men bakgrunnen for det hele må jo være at man mottar det tilbud som er kommet og ser på det. Først når man eventuelt med god grunn har kunnet erklære at det er uantagelig, kan man gå videre på den vei.

Anderssen-Rysst: Formannen uttalte for litt siden at vi først burde diskutere spørsmålet om vi skulde gå med på det engelske forslag, og siden komme tilbake til opsynet. Men står i grunnen ikke disse ting i direkte forbindelse med hinannen? Er ikke en avventen av det engelske forslag fra norsk side så å si kombinert med en viss ordning for opsynet i ventetiden? Det står ikke klart for mig. Når jeg bad om ordet, var det for også å spørre den ærede utenriksminister om hvorvidt det fra utenriksdepartementets side er utgått til forsvarsdepartementet noe direktiv for innretningen av opsynet i denne ventetid. Jeg synes å forstå av dokumentene at det kanskje er utgått et slikt direktiv, og under enhver omstendighet vilde det være en verdifull opplysning å få konstatert, hvad som foreligger i så henseende.

Ellers vil jeg på dette tidspunkt bare få lov til å tilføie, at det naturligvis har gledet mig meget å høre, at både formannen og hr. Andrå så sterkt understreket at vi nu står så veldig sterkt overfor England på grunn av forskjellige begivenheter, som ikke akkurat har forbindelse med denne sak. Det skulde, som sagt, glede mig meget; men jeg ser jo hvordan andre land, hvor spørsmålet om fornyelse av handelsoverenskomster er blitt aktuelt, tar det spørsmål

alvorlig. Se f.eks. på Danmark, hvor de nu har en hel valgkamp som knytter sig til spørsmålet om en ny avtale med England. Står ikke vi på dette punkt i samme stilling som Danmark, for så vidt som også hos oss spørsmålet om fornyelse av handelsoverenskomsten er aktuelt? Det vil jeg tillate mig å spørre utenriksministeren om; for jeg har ikke riktig klart for mig hvordan situasjonen er i så henseende. Vi har jo også hr. Lykke her, som var formann i forhandlingsdelegasjonen dengang. - Hvordan står spørsmålet om den nye handelsoverenskomst her hos oss? Vi vet jo at spørsmålet om en ny handelsavtale med England for fiskerienes vedkommende er et overmåte viktig spørsmål, så jeg vilde sette pris på å få nærmere klarlagt hvordan saken står, og om det foreligger noe nytt siden komiteen sist var samlet.

Handberg: Jeg er i det vesentlige enig i det som hr. Kirkeby-Garstad uttalte. Men det er jo en selvsagt ting, når Stortinget har besluttet en sjøgrense, at det da bare er Stortinget som kan omgjøre den. Jeg mener at regjeringen må ha myndighet til å kunne foreta lempninger med tilsynet innen et visst tidsrum, men det tidsrum må ikke bli for langt og lempningene må ikke få samme karakter som f.eks. Keilhaus og Kobros instruksjoner like overfor opsynsfartøiene der oppe, - det må ikke vises undfallenhet fra den norske regjeringens side. Men når det gjelder bankene utenfor sjøgrensen, så er det et overmåte viktig spørsmål for fiskerbefolkningen, og jeg mener det vilde være godt å få forhandlet med England om disse spørsmål.

Støstad: Jeg kan naturligvis godt forstå den utålmodighet som kommer til syne fra representantene for fiskeri- og kystdistriktene, for de har jo forholdene mere inn på livet enn vi andre, og det må jo også innrømmes at sjøgrensespørsmålet har trukket i langdrag, - vi har holdt på i mange år. Men når vi ser på den stilling saken er kommet i nu idag, med den forholdsvis rimelige mottagelse som den av oss optrukne fiskerigrense har fått i England, da er det allikevel et spørsmål om den ventetid har vært bare til skade for oss. Jeg tror næsten vi har tjent på at det er gått så lang tid før vi kom til et endelig resultat. Jeg kan ikke skjønne annet enn at den mottagelse vår fiskerigrense har fått i England, er bedre enn mange av oss hadde ventet. Naturligvis, England protesterer, det har meget å innvende, men de protester som er kommet, har i hvert fall efter min mening ikke fått den skarpe form som man kanskje ventet på mange hold her i landet. Jeg skal ikke si mange ord om dette spørsmål nu, det anser jeg unødvendig. Jeg vil kort og godt si at med de forklaringer som utenriksministeren gav på hr. Thorviks forespørsel om ekspertes, og i det hele tatt med de redegjørelser som er kommet her om hvordan det er tanken å gå frem fra norsk side, er jeg fullt og helt enig i det som utenriksministeren har gitt uttrykk for her. Jeg tror ikke

at det er forsvarlig fra norsk side å avvise blankt et forslag som England sier det vil komme med til ordning av fiskerispørsmålene, også for bankene utenfor den norske fiskerigrense. Jeg tror vi vilde gjøre fiskerne i hele landet en bjørnetjeneste ved å avvise det, selv om man kan være nokså skeptisk når det gjelder det forslag som måtte komme fra engelsk side. Jeg er, som sagt, enig i det som er gjort, og jeg synes at vi, også hr. Andrå og de som representerer fiskeridistriktene, har grunn til å være fornøiet med den stilling saken er kommet i idag.

Braadland: Jeg kan ikke si annet enn at det var noe visst sympatisk ved de innlegg som kom fra hr. Andrå. Men er ikke i grunnen forholdet - for å ta forholdets kjerne - dette at våre fiskeriinteresser tilsier oss at det ikke er tilstrekkelig at vi hevder de grunnlinjer som nu er fastsatt ved den kongelige resolusjon; fiskeriinteressene er ikke tilstrekkelig tilgodesett ved det. Det som for oss har så overordentlig stor betydning, er å få en ordning av selve fiskebankene, og skal vi få en ordning av dem, må vi ha forhandling. Jeg mener det må være grunnbetraktningen her. Er det så at fiskeriinteressene er tilstrekkelig tilgodesett ved at vi hevder de grunnlinjer som er trukket op ved den kongelige resolusjon, da kan vi nu selvfølgelig kutte av og bare legge an på å hevde dem. Men såvidt jeg forstår, tilsier våre fiskeriinteresser oss at vi må se å komme til en avtale om fiskebankene, og da er jeg selvsagt enig med dem som har hevdet at det klokeste trekk først er å bli enig med England.

Formannen: Jeg går ut fra, da ingen andre enn hr. Andrå har uttalt sig imot at man aksepterer det engelske forslag om forhandlinger, at komiteens samtlige øvrige medlemmer er enig i at utenriksministeren skal gå frem slik som det har vært antydnet.

Lykke: Jeg er ganske enig i det. Annet vilde jo ikke være praktisk politikk. Jeg vil gjerne si en ting. Det har gjentagne ganger vært sagt her at forhandlingene selvfølgelig må dreie sig om fordelingen av havet utenfor det nu optrukne norske fiskeområde. Der vil jeg si at om man går til forhandlinger hvor man har et mandat, så man ikke får lov til å røre sig utenfor et visst område, vil det være ganske unyttige forhandlinger. Det kan være at våre fiskere, stedets folk, kan påvise at de får større fordeler ved å lage en stor bue ut på ett sted og gå lenger inn på et annet sted enn ved å beholde den nuværende grense og få en mindre bue utover. Man må ikke på forhånd si, mener jeg, at forhandlingene kun må dreie sig om området utenfor den nu optrukne grense. Det vil være selvsagt at vi fra norsk side hevder den nuværende grense; men det kan tenkes at praktiske hensyn tilsier at man går med på en bøining, nota bene når norske fiskeriinteresserte ikke tillegger det området vi

derved gir op, avgjørende betydning. Det var det jeg vilde si.

Og så vil jeg gjerne få tilføie at jeg skulde gjerne høre at utenriksministeren svarte hr. Anderssen-Rysst med hensyn til spørsmålet om hvordan traktaten med England sees på nu i utenriksdepartementet. Den utløper jo den 1 juli 1936, og hvis den ikke opsies innen en viss frist, løper den altså automatisk. Hvis man er tilfreds med den nuværende avtale og intet gjøres, så løper den. Hvorvidt man kan opnå noen vesentlige forbedringer ved forhandlinger, skal jeg ikke uttale mig om. Jeg er mest tilbøielig til, alle hensyn tatt i betraktning, å anbefale at den fortsetter.

Formannen: Angående det første hr. Lykke sa, vil jeg ha bemerkt at alle de som har uttalt her at man skulde følge den linje som utenriksministeren har skissert, forutsetter også, at forinnan man går til de endelige forhandlinger, får man et helt utarbeidet forslag fra engelsk side - det som den norske regjering har sagt at den var villig til å «høre» - hvor man får se hvad de mener nettop på det punkt med hensyn til å komme nærmere stranden. Og jeg tror hr. Lykke kan være ganske overbevist om, at hvis det fra engelsk side kommer forslag om å åpne for tråling op til stranden en sjø som samtlige norske fiskere erklærer er uten enhver betydning for de norske fiskere, mens de samtidig går med på å beskytte mot tråling en stor bue utenfor, hvor det er rikt fiskehav, så vil det av fiskerne bli mottatt med den største velvilje, og formodentlig også av de eksperter som skal være rådgivere. Men jeg er enig i at selvfølgelig må man se på alle disse ting. Vi optar jo ikke forhandlingene med en gang. Det første stadium er at vi ber om å få et forhandlingsgrunnlag, og når det er kommet, går man i gang med å se på det hele og drøfte det og lage en instruks for de forhandlinger som skal føres.

Statsråd Koht: Eg må minna um at det svaret eg har gjeve den britiske sendemannen her, inneheldt den setninga at den norske regjeringa var viljug til å høyra på alle framlegg som under dryftingane kom fram frå britisk side. Det kann vel vera nok um den sida av saka.

Hr. Anderssen-Rysst kom med eit par spørsmål til meg. Det eine må vel skuldast at han kanskje ikkje var til stades i går då eg gav opplysning om dei instruksane som var gjevne for uppsynet der nord. Eg las opp det som då var fastsett. Alt den 24 august, då den britiske sendemannen gav oss den fyrste - eg kann ikkje kalla det note, men den fyrste meldinga frå den engelske regjeringa, sa eg til han - eg kann lesa det opp, soleis som det står i den pressemeldinga som sendemannen sjølv har godkjend:

«Den norske utanriksministeren svara at det var meininga på norsk side òg å ta opp forhandling om fisket ute på havbankane» - som vi elles vilde ha gjort upptak

til, um ikkje den britiske regjeringa hadde gjort det. «Han kunde likevel ikkje for den skuld setja den kgl. resolusjonen ut or kraft» - det er likeeins godkjent av den britiske sendemannen - «men han (utanriksministeren) lova gjerne at ein på norsk side vilde gå lempeleg fram i overgangstida og ikkje i utrengsmål vekkja strid.» Dette er so utforma etter ein fyrespurnad frå forsvarsdepartementet i eit skriv av 4 september, der utanriksdepartementet skriv:

«Uppsynet bør få instruks um å gjennomføra vakthaldet på lempeleg vis i den fyrste tida, heilt til det kjem motsett order. - Med lempeleg gjennomføring meiner departementet den framgangsmåten, at når oppsynet møter utanlands trålarar innanfor den grensa som no er fastsett, men utanfor den som skulde bli halden uppe etter reglane frå 1933, bør det åtvare desse trålararane om at no er dei på norsk område, og påleggja dem å koma seg utanfor; vil dei då ikkje lyda, må dei få varsku om at dei i så fall blir innklaga for retten og kan få dom på seg.»

Då den kommanderande admiral so har bede forsvarsdepartementet um å få nærare greie på kva som var meint med dette, har utanriksdepartementet den 12 september - eg får nemna at eg ikkje sjølv var til stades i departementet den tida - telefonisk teke opp at det som vi fyrr hadde skrive,

«at det er meningen at opbringelser på nevnte område foreløbig ikke skal finne sted.»

Framgangsmåten skal vera som nemnt i skrivet. Det er dette som har gått for seg. Det er dette eg sidan òg har sagt til den britiske sendemannen: Vi held fast på dette, ein lempeleg framgangsmåte. Men eg har ikkje gjeve han minste tilsegn um kva eg meinte med «lempeleg framgangsmåte», eg har berre sagt at vi held uppe resolusjonen vår; men at vi i overgangstida skal gjennomføra han lempeleg. Eg skal nemna at dette som her er skrive til forsvarsdepartementet, det er ikkje sendt som skriftleg instruks til oppsynet der nord, men er gjeve som munnleg instruks.

Hr. Anderssen-Rysst spurde etter handelsavtalen vår med England. Som hr. Lykke nemnde, går denne avtalen ut no til sumaren, og det er vel rimeleg at det alt no, straks på nyåret i alle fall, kjem i stand forhandlingar um denne avtalen, for di det frå England var kome eit einskilt framlegg um brigde. Det er ikkje nokon svært viktig ting for Noreg, det gjeld baconutførsla til England frå Noreg. Der har den britiske regjeringa vilja ha eit brigde, so det er vel rimeleg at her kjem nokre nye forhandlingar i stand. Men eg har for min part ein gong sagt på ein fyrespurnad frå den britiske regjeringa, at etter alt det eg har kunna finna, har denne handelsavtalen med England gått bra, so vi på vår side i det store og heile kunde vera nøgde med han. Men eg kann ikkje segja at eg enno har studert alle dei einskilte spørsmål der, so eg kann ikkje binda meg til å vera med på å

lata han gå utan noko brigde. Det må eg få sjå nærare på frametter hausten.

Statsminister Nygaardsvold: Jeg tror det som hr. Lykke sa, rørte ved noe av det som alle tenker på og som kanskje gjør mange av oss noe betenkelig i den situasjon vi står i med hensyn til sjøgrensen. Jeg er klar over og har vært klar over - derfor er det regjeringen har forelagt dette i denne form for utenrikskomiteen - at vi ikke godt kan svare annet enn det regjeringen har svart. Annet vilde ikke være praktisk politikk, sa hr. Lykke, og det er jeg enig i. Men vi må jo være opmerksomme på at det er ikke noe nytt, det vi har hørt fra England nettopp nu. Det forekommer mig at jeg har hørt omtalt at andre regjeringer har fått det samme forslag, kanskje noe mer spesifisert enn vi har fått det. Det er den forandring nettopp nu, som utenriksministeren gjentatte ganger har pekt på, at vi står noe sterkere derved at vi har fastslått hvor vår fiskerigrense går, idet England bestandig tidligere har spurt om hvor vi mener den skal gå. Jeg frykter for at det England kommer med, det er ikke bare spørsmålet om deling, merkning og belysning av de store banker ute i sjøen, men det kommer også til å si som så: at skal vi gå på en sådan for Dere fordelaktig ordning ute på disse store banker ute i havet, så vil vi ikke vite av noen andre linjer for det norske fiskeområde inne på kysten enn dem som går efter de såkalte røde linjer, de Iversenske linjer. Jeg synes jeg har hørt den opfatning referert fra England så mange ganger før, og jeg tror at vi får den igjen nu. Og da vet vi at det vil være ytterst vanskelig for oss. Stortinget har nu engang fastslått at vår fiskerigrense skal få efter de såkalte lange linjer, og jeg tror også at fiskerne stort sett rundt hele kysten er enig i at de nærmestliggende fiskegrunner må vi for all del ikke gi slipp på. Fiskerne forstår, kan hende, ikke helt ut vanskelighetene ved å få disse ting ordnet - de vil jo ha det som nu er fastslått ved Stortingets beslutning og den kongelige resolusjon, men de vil også ha mere. Jeg frykter for at de ikke vil bytte bort noe av det som ligger i beslutningen og de lange linjers avmerkning med noe som ligger ute på bankene. De mener det skal gå an å få altsammen.

Tidspunktet er gunstig for oss, er det sagt så mange ganger. Ja, men England står jo også på et vis litt sterkt i det, fordi det forstår at vi vanskelig kan avslå det tilbud det nu er kommet med. Det er visst likeså klar over det som vi, at det er ikke praktisk politikk for oss bent ut å nekte å høre på dets forslag; vi vilde tape på å avslå et sådant tilbud eller en sådan henstilling. Det kan hende at vi taper på å gå med på det også; men vi får håpe på - og det er det regjeringen har sett på - at den styrke som ligger i at vi har Stortingets beslutning om den nuværende fiskerigrense, skal hjelpe oss over, og at vi i verste tilfelle da igjen kan

gå tilbake til den igjen, hvis vi ikke kan få noen tilfredsstillende ordning ute på bankene, uten å opgi noe av det som vi har fastslått som vårt inne ved kysten.

Det kan være mange som forstår hr. Andrås betraktninger. Forhandlingene med England har sant for dyden ikke vært opmuntrende; men jeg vil be hr. Andrå om å legge noe i det at vi denne gang står på et litt fastere grunnlag, idet vi har både å stå på og det er Stortingets beslutning og den kongelige resolusjon om de lange linjer som der er fastsatt.

Formannen: Jeg går altså ut fra, at med undtagelse av hr. Andrå har komiteen den opfatning, at det er riktig å gå frem slik som regjeringen her har skissert, og jeg går videre ut fra, at når det engelske forhandlingsforslag foreligger, så vil det bli undergitt en forberedende behandling av de spesielt fiskerikyndige og lokalkjente folk rundt kysten, de folk som det er av særlig interesse for, og at den videre form for eventuelle forhandlinger da vil bli drøftet sammen med utenrikskomiteen, før der blir tatt noe endelig standpunkt til hvorvidt man skal akseptere forhandlingsgrunnlaget eller ikke.

Tilbake står da det spørsmål som har vært berørt her endel, om instruksen for opsynet og eventuelt om utsettelse av å sette i kraft den kongelige resolusjon 1 måned. Jeg vil for min del ha sagt, at jeg synes det er ganske utelukket at utenrikskomiteen på noen som helst måte kan gi sitt samtykke til at den ikrafttreden blir utsatt til 1 november. Man har vist så stor imøtekommenhet ved å erklære at man skal gå lempelig frem, at lenger kan man ikke gå etter mitt skjønn. Jeg har ingen tro på at England, hvis det fikk den utsettelse av 1 måned, vilde la det bero med det; den vilde bli utnyttet mot oss som enhver ting har vært utnyttet mot oss. Vi er jo allerede kommet litt inn i oktober. Jeg vet ikke om kravet vil bli presset noe særlig fra engelsk side - regjeringen har jo høflig undlatt å ta noe definitivt standpunkt til det - jeg synes at det har vært riktig og at det er riktig at man sier til dem at vi vil gå frem fortsatt inntil den 1 november med den lempelighet som regjeringen har gitt tilsagn om å ville utvise.

Man kommer da til spørsmålet om hvor langt denne lempelighet skal gå. Det som opsynet nu har instruks om, er at der hvor utenlandske trålere - og såvidt jeg har skjönt uansett nasjonalitet - påtreffes mellom de såkalte Iversenlinjer og den sjøgrense som er fastslått ved den kongelige resolusjon i henhold til Stortingets beslutning, der skal de advare dem, men de skal ikke opbringe dem. De skal heller ikke bortvise dem fra feltet, men nøie sig med å meddele dem at de risikerer en rettssak, hvis de blir liggende der og fiske. Det forekommer mig å være en uhyre lite tilfredsstillende stilling som opsynet derigjennem er bragt i. Jeg er enig i at i første instans bør man nøie sig med å gi disse folk en advarsel; men jeg kan ikke skjønne hvorledes det er mulig overhodet å ha et opsyn, hvis opsynet skal være

avskåret fra å vise dem bort fra feltet eller å opbringe dem, hvis de ikke tar hensyn til denne advarsel. Jeg minner der om, at det har jo hendt at et skib har fått en advarsel mellom Iversenlinjen og den nye linje - ute på Sværholthavet var det vel; det var et enkelt tilfelle som vi hadde i papirene, hvor de fikk en advarsel, og hvor vedkommende tråler protesterte og sa at dette lå utenfor enhver grense, men forføiet sig vekk, og hvor England ikke tok saken op. Jeg vet ikke om det foreligger i noen betenkning fra marinen, om hvad opsynschefene selv mener om den stilling de er bragt i ved en slik bestemmelse. Den forekommer mig å være meget vanskelig. Jeg vilde foretrekke at man også lot englenderne få vite at man har gitt ordre om - og deri ligger lempeligheten - at første gang trålerne blir pågrepet her, vil de ikke bli opbragt; men de vil bli gitt en advarsel om at dette er norsk territorium, og hvis de på ny innfinner sig, så vil de kunne bli opbragt. Da vil opsynet kunne være effektivt. Men jeg skjønner ikke annet enn at med den instruks de nu har, må selve opsynschefene få en fornemmelse av at hele deres opgave er så haltende og så gledeløs, at det vil nedsette det hele og at det vil vekke nokså ubehagelige fornemmelser blandt kystbefolkningen hele veien. Jeg synes til tross for den gode formelle forskjell at det i realiteten minner litt om den berømte instruks av 1913, at mellom 3 og 4 mil skal opsynet i den utstrekning hvori det er mulig uten å vekke opsikt blandt den stedlige befolkning undlate å observere fremmede trålere. Det er efter mitt skjønn ikke helt fyldestgjørende, og jeg går ut fra at utenriksministeren gjerne vilde høre om komiteens medlemmer hadde noe bestemt standpunkt til dette spørsmål, forat det eventuelt kan tjene til noen veiledning.

Andrå: Utenriksministeren nevnte sist om det man skulde si til opsynet -

«Vil dei då ikkje lyda, må dei få varsku om at dei i så fall blir innklaga for retten og kan få dom på seg.»

På nærmere forespørsel har Utenriksdepartementet utdypet dette derhen

«at det er meningen at opbringelser på nevnte område foreløbig ikke skal finne sted.»

Men da er det jo ordren fra 1913 som er der igjen.

Utenriksministeren sa at dette var bare muntlig instruks. Ja, jeg må forstå det så, at det er muntlig fra Utenriksdepartementet til Forsvarsdepartementet, men fra Forsvarsdepartementet til dem som er på opsynsskibene må instruksene antagelig være skriftlig sådan at de har med en skriftlig og vel også en muntlig beskjed om at det er ikke så nøie, at de skal ikke opbringe trålerne allikevel.

Statsråd Koht: Det er der det skal vera munleg, ettersom forsvarsministeren har sagt meg. Dei har ikkje anna enn munleg fyresegn.

Andrå: Da beklager jeg dem som skal være på opsynsfeltet. Jeg vil foreslå - selv om jeg skal stå helt alene - «Komiteen henstiller til regjeringen å gi tråleropsynet ordre om, at når det treffer» - så bruker jeg ordlyden fra utenriksministerens tale igår - «utenlands trålarar innanfor den grensa som no er fastsett, men utanfor den som skulde bli halden uppe etter reglane frå 1933, bør det åtvvara desse trålararane om at no er dei på norsk område og påleggja dem å koma seg utanfor; vil dei då ikkje lyda» - dette er mitt eget - «skal de opbringes på vanlig vis.»

Sven Nielsen: Med hensyn til opsynet vil også jeg si at den instruks som opsynet får, må være klar og grei, hvad enten de nye linjer fastsatt ved siste kongelige resolusjon skal følges eller linjene fra 1933. Det går ikke an å si til en opsynschef: Du skal gå lempelig frem. - I all verden, hvad skal den stakkaren gjøre? Det har vært tendensen blandt våre militære myndigheter å gi sådanne instruks - jeg har selv vært i den situasjon å skulle utføre den slags oppgaver - å gi sådanne instruks at de springer fra ansvaret selv og kaster det over på vedkommende underordnede chef som skal utføre opsynet. Her må vi få klare linjer. Det går ikke an å si til et engelsk fartøi: Nu kjære venn, ligger du og fisker på ulovlig område, og hvis du fortsetter med dette, vil du bli dradd til ansvar efter norsk lov. - Hvis det er ulovlig å fiske på det område han påtreffes, må han opbringes, hvis han ikke forføier sig derfra. Hvis ikke, får man heller gå tilbake til linjene fra 1933; for de linjer vi fastsetter, må vi hevde. Ellers blir det hele bare spillfekteri. Med hensyn til å skulle utsette det hele til 1 november - jeg vet ikke om jeg har misopfattet det, men jeg trodde det var på en måte forutsetningen fra engelsk side for forhandlingene? Hvis det ikke er så, da bør man vel kanskje holde på de linjer som er fastsatt; men helst vilde jeg foretrekke at man utsatte hevdelsen av de nye linjer en måned og hevdet linjene fra 1933 og så virkelig hevdet dem istedetfor å ha et område mellom disse to linjer hvor vi ikke vet hvad vi skal gjøre.

Formannen: Det er fremlagt et forslag av hr. Andrå som er sålydende:

«Komiteen henstiller til regjeringen å gi tråleropsynet ordre om, at når det treffer «utenlands trålarar innanfor den grensa som no er fastsett, men utanfor den som skulde bli halden uppe etter reglane frå 1933, bør det åtvvara desse trålararane om at no er dei på norsk område og påleggja dem å koma seg utanfor; vil dei då ikkje lyda «skal de opbringes på vanlig vis».

Jeg vet ikke om det skulde være særlig ønskelig å vedta noe bestemt forslag i så henseende her i komiteen. Jeg er meget enig med hr. Sven Nielsen i det han fremholdt, og komiteen har savnet her, som så ofte, fra marinens øverste myndigheter en klarleggelse av de prinsipper som er nødvendige for opsynet. Det er klart at intet er fjernere fra Utenriksdepartementets tanke enn det å skyve noe ansvar over på den enkelte opsynschef. Men det forekommer mig at marinen her som så mange ganger før, ved å undlate å ta bestemte standpunkter og trekke op klare direktiver, gjør nettopp det som hr. Sven Nielsen der peker på. De vet jo at under krigen hadde marinen på et visst tidspunkt ordre om at de ikke skulde skyte med skarpt uten å innhente tillatelse fra kommanderende admiral i ethvert tilfelle. Og dengang da det kom forlydende om at «Berlin» vilde løpe ut fra Trondheim, så blev det om aftenen eller om natten ringt fra den sjøofficer som hadde kommandoen på de par torpedobåter som lå utenfor Agdenes, til kommanderende admiral med forespørsel om han skulde skyte med skarpt, hvis «Berlin» gikk ut. Og dertil svarte kommanderende admiral, at «De kan da skjønne at «Berlin» løper ikke ut». Da spurte vedkommende officer: «Men hvis nå «Berlin» løper ut, har jeg da tillatelse til å skyte med skarpt?» - hvorpå kommanderende admiral svarte: «Jeg kan ikke stå her midt på natten og diskutere hypotetiske forutsetninger med en yngre officer», og ringte av. Og det er ganske klart at for de yngre officerer er det helt uholdbart.

Jeg har ikke oppfattet det som det var en betingelse eller en forutsetning fra engelsk side at man i Norge offisielt utsatte ikrafttreden av den kgl. resolusjon. Det har jo tvertimot fra første stund vært sagt fra engelsk side at de hadde et formulert forslag, som de vilde legge frem; men de har likesom pointert at det vilde være en handling av god vilje, som de vilde sette pris på, og som vilde lette saken for dem. Men det forekommer mig at det tilsagn om å vise lempelighet som har vært gitt, i virkeligheten må tilsvare der, hvad engelskmennene har ønsket. Og at man oprettholder det tilsagn om lempelighet inntil 1 november, det synes jeg vil være naturlig. Men det er jo også en selvfølge, at utenriksministeren kan ikke diskutere med den engelske minister i detalj den instruks som opsynet har; det forekommer mig å være helt ugjørlig. Det er jo også den vanskelighet, at det var kun like overfor England at man hadde det som har vært kalt a gentlemen's agreement av 1933; man hadde intet som helst sådant tilsagn gitt til trålere av andre nasjoner. Det har også komplisert det meget sterkt like overfor opsynet. Og opsynet har jo tidligere gjentagne ganger hatt pålegg om å behandle trålere av én nasjonalitet anderledes enn trålere av en annen nasjonalitet. Det bringer også opsynet i en særdeles vanskelig stilling. Og hvis ikke utenriksministeren har meget vesentlige betenkeligheter ved å la den samme ordning gjelde utover, som han har sagt like

overfor den engelske minister skulde gjelde fra 1 oktober, at man i den første tid går meget lempelig frem mot disse trålere, så synes jeg ikke at man skulde gjøre noe annet. Etter mitt skjønn kan man ikke offisielt sette dette ut av kraft, efterat det har vært kunngjort i alle landets aviser som kgl. resolusjon, byggende på en enstemmig beslutning av Stortinget, og har vært diskutert i hele landets presse. Man kan ikke godt utsette resolusjonens ikrafttreden, mener jeg, uten at det vil vekke den aller største opsikt og forbauselse og harme langs kysten, og uten at Stortinget også må føle sig bragt i en ganske besynderlig stilling. Men at man kan strekke sig så langt som regjeringen finner det forsvarlig med gjennomførelsen og ta den i forskjellige tempi, det mener jeg ligger i selve sakens natur.

Handberg: Jeg er enig i tanken i hr. Andrås forslag, men jeg vet ikke om det er riktig av denne forsamling å vedta et sådant forslag. Ser man på reglementet så har jo komiteen i oppdrag å avgi innstilling til Stortinget, og jeg tror ikke at det vil være riktig her å gå utenfor det mandat, man har. Jeg har således ikke lyst til hverken å være med på tillitsvota eller noe i annen retning. Jeg mener at vi skal holde oss til det reglement som er for komiteen.

Anderssen-Rysst: Hr. Sven Nielsen var inne på den samme tankegang som jeg gjorde gjeldende, da jeg uttalte mig første gang idag. Han sa at han så det slik, at det var en direkte sammenheng mellom dette at vi aksepterte at vi skulde vente på det engelske forslag, og den ordning som etablertes for opsynet. Og det fremgår, såvidt jeg kan forstå, med all tydelighet av det promemoria, det notat som vi har fått av samtalene mellom statsministeren og den engelske sendemann. Det er et notat av 25 september, samme dag den engelske sendemann overrakte dette forhandlingsforslag, og der uttaler den engelske sendemann efter det norske notat, at den britiske regjering anså det for å «være av vesentlig betydning at resolusjonen ikke blev satt ikraft fra det nevnte tidspunkt, men at der blev gitt en utsettelse på en eller to måneders tid. Man kunde i denne tid falle tilbake på ordningen av november 1933». Jeg forstår det slik, at når vi nu har gått med på å avvente det britiske forslag, så må vi vel også dermed ha akseptert den britiske forutsetning for dette.

Formannen: Det er ikke en forutsetning.

Anderssen-Rysst: «Av vesentlig betydning» er vel en forutsetning.

Formannen: Nei.

Anderssen-Rysst: Man bør ikke leke blindebukk i saken.

Statsråd Koht: Eg har for min part heile tida sagt til den britiske sendemannen - og eg har ikkje tenkt å segja noko anna heller - at den kgl. resolusjonen frå 12 juli tek vi ikkje tilbake, den står. Men eg har samstundes sagt at i den fyrste tida, i overgangstida, når det kann vera mange mistak som kan bli gjort meir eller mindre friviljug, so skal vi gå lempeleg fram. Og for min part trur eg ikkje eg kann gå lenger i det som eg kann segja til den britiske sendemannen. Måten for denne lempelege gjennomføringa, det får bli ei indre norsk sak. Det som den britiske sendemannen har sagt til meg, det er at det vil vera ei god fyresetning for venskapleg forhandling, um vi utsette med den kongelege resolusjonen, men - som sagt - det har eg alltid sagt: Vi kann ikkje setja ut dette, det er gjort etter vedtak frå Stortinget, det er berre gjennomføringsmåten som vi kann taka på lempeleg vis og ikkje frå vår side vekkja strid. No er eg nøydd til i morgon ettermiddag å ta i veg til Genève til forsamlinga i Nasjonssambandet, so eg har tenkt eg måtte då kalla til meg den britiske sendemannen i morgon, for eg har lova ham svar snart. I London hadde dei den gongen truga med, at fekk dei ikkje svar til 1 oktober, så måtte dei sjølve senda tilsynsskip nord til Finnmarka. Det trugsmålet har aldri vore nemnt her i Oslo. Den britiske sendemannen, som eg tala med sjølv den 1 oktober, nemnde ikkje eit ord um det, og eg har tala med han etterpå og. Og då eg sa til han at eg vilde tala med den norske regjeringa um dette no til laurdag - soleis i går - so var han svært nøgd med det. Han har ikkje på nokon måte kome med trugsmål, han, og eg trur at når eg forsikrar han um dette, at vi i den fyrste tida - eg vil ikkje gjeva nokon datum her, det synest eg ikkje er rett, for vi kann koma til å bryta av dette fyrr eller seinare etter som vi sjølve synest det høver - men når eg segjer til han at vi i den fyrste tida vil gå lempeleg fram og ikkje, som eg sa fyrr, vekkja strid i utrengsmål, ikkje «provoke incidents» for å bruka det engelske ordet som han sjølv har nytta, so må han vera nøgd med det. Og eg vil då samstundes og segja til han at eg går ut ifrå at dei frå britisk side likeeins ikkje vil gå fram soleis at dei skal «provoke incidents».

Formannen: Jeg er meget fornøiet med utenriksministerens opfatning her. Jeg vil bare minne om at i det som blev citert av hr. Anderssen-Rysst, står det heller ikke tale om 1 november, der står ganske vagt en eller to måneder. Og at de vilde tillegge det vesentlig betydning, det er et meget svakt uttrykk, når man tenker på hvilket sprog som ellers har vært benyttet her, så er jeg glad for at utenriksministeren har tatt dette nøiaktig som han har gjort. Og jeg er helt enig med ham i at den instruks som fartøiene får om den grad av lempelighet som de skal vise, blir et indre anliggende.

Jeg tror heller ikke, som hr. Handberg nevnte, at det er mulig eller naturlig å vedta et så bestemt forslag som dette, men jeg går ut fra at forsvarsdepartementet vil drøfte det

med marinens autoriteter og med regjeringen, for å se å få en mere bindende og mere tilfredsstillende form for instruksen.

Sven Nielsen: Vi er vel alle enige om at den kgl. resolusjon ikke må drages tilbake, men skulde det ikke allikevel kunne gå an, hvis det viser sig påkrevet, å utsette tidspunktet for dens ikrafttreden? Jeg vilde foretrekke det fremfor dette vage «å gå lempelig frem i mellemtiden», for det vil si det samme som at man ikke hevder den. Men skal man gå «lempelig» frem, som det heter, så må det i allfall i den instruks som blir gitt vaktchefene, bli gitt klart uttrykk for hvori denne lempelighet består.

Formannen: Får jeg lov å nevne at den kgl. resolusjon av 12 juli inneholder at den trer i kraft straks. Den kan ikke utsettes. Den er trådt i kraft fra den dag den blev kunngjort.

Sven Nielsen: Da bør den også hevdes fra den dag.

Joh. Ludw. Mowinckel: At resolusjonen ikke kan tas tilbake, sier sig selv, det er en selvfølge, og det er visselig England fullt opmerksom på. Men der er altså gitt England tilsagn som at der skal gåes lempelig frem i overgangstiden, og den overgangstid må efter all rimelighet gjelde den tid hvori det forhandles; men kan ikke bryte overgangstiden under forhandlingene. Derfor kan der ikke settes nogen bestemt datum, 1 november eller 1 desember; sålenge forhandlingene varer, varer også den lempelige behandling. Hvori består nu den lempelige behandling? Jo, det har vi fått full rede på gjennom de muntlige instrukser som utenriksdepartementet har gitt forsvarsdepartementet, - den lempelige behandling består i at resolusjonen ikke settes i kraft med hensyn til grunnlinjene. I den tid den lempelige behandling varer, foregår opsynet efter reglene av 1934, således at ingen opbringelse finner sted innenfor de nye linjer, det er et faktum.

Formannen: Jeg må på det bestemtteste reservere mig imot den fortolkning hr. Mowinckel har gitt. Den kgl. resolusjon er trådt i kraft 12 juli, og man kan umulig si at den ikke er trådt i kraft så lenge forhandlinger pågår med England. Det man kan si, det er som utenriksministeren nevnte, at graden av den strenghet hvormed den håndheves, den kan man ...

Joh. Ludw. Mowinckel: Det er en strid om ord.

Formannen: Nei, det er ingen strid om ord, det er en strid om en meget stor realitet. Og det har heller ikke stått i den instruks at vi skal hevde grunnlinjene av 1933, eller at der skal gåes frem på samme måte; det har uttrykkelig stått at utenfor de grunnlinjer skal man gjøre

trålere opmerksom på at de befinner sig på norsk territorium. Opsynet skal gi en advarsel, det skal si at hvis skipperen ikke etterkommer den advarsel, vil han risikere å bli stillet for en norsk domstol. Det det her er dissens om er altså hvor langt lempeligheten skal strekkes, om den som nekter å ta tilfølge en advarsel som blir gitt, skal direkte oppbringes, eller om man skal nøie sig med å reise en rettssak uten å bringe ham op. Det er stillingen. Jeg mener at man kan ikke her i komiteen - deri er jeg også enig med hr. Handberg - gi regjeringen et kategorisk mandat til å gå frem på den ene eller den annen måte. I tilfelle måtte vi da innstille det til Stortinget. Men vi kan som medlemmer av komiteen henstille til regjeringen å ta under overveielse og drøfte også med de maritime autoriteter, hvad der vil være den beste måte hvorpå man her kan gjøre opsynet effektivt uten å «provokere incidents», idet jeg er helt enig med utenriksministeren i at det er av betydning at man ikke fremkaller unødige friksjoner, og jeg er også enig med hr. Mowinckel i at den overgangsperiode hvori man må vise lempelighet, må vare til man har fått det engelske forhandlingstilbud, og til den norske regjering har tatt standpunkt til det, og at man ikke kan fastsette nogen dato.

Handberg: Det nevntes her grunnlinjene av 1933. Jeg mener vi har ikke noen grunnlinjer før i 1935.

Formannen: Jeg går ut fra at hr. Andrå etter de uttalelser som er falt, ikke vil fastholde noget krav om å få votert over dette forslag. Det vil tillike med referatet av forhandlingene her gå til utenriksdepartementet og til regjeringen, som da eventuelt vil drøfte det og se hvor langt de finner å kunne gå i den retning som her er angitt av hr. Andrå. Personlig er jeg, som det vil fremgå av det jeg har sagt, nærmest enig med hr. Andrå; men jeg mener at vi skal her heller ikke overdrive forskjellen mellom det hr. Andrå ønsker og det som instruksene går ut på i virkeligheten. Forskjellen ligger deri at efter den gjeldende instruks skal sak eventuelt reises mot en tråler uten at den blir opbragt, efter den strenge håndhevelse skulde tråleren oppbringes forinnen saken blev reist; det er det som er forskjellen. Hvis vi ikke hadde stått foran disse forhandlinger, vilde jeg gjerne ha vært med på å henstille til regjeringen - og det kan være vi kommer til å gjøre det på Stortinget - å vedta slike almindelige skjerpelser i vår lovgivning om ulovlig trålerfiske som svarer til de skjerpelser man har fått i den skotske og den irske fiskerilov, og da tenker jeg bl.a. i første rekke på den meget effektive bestemmelse i den irske fiskerilov. Våre mulker er jo så latterlig små at de ingen rolle spiller for en tråler som fisker godt. Jeg tenker i første rekke på den bestemmelse i den irske fiskerilov av 1934 at en tråler som blir opbragt for ulovlig fiske, frigis ikke før endelig dom er falt. Der har de ikke anledning til

å deponere et beløp og gå videre, de har ikke anledning til å vedta en mulkt på 5 000 kroner for en rett i Vardø, en mulkt som ikke spiller nogen rolle for dem, og så siden krangle; de blir nødt til å betrakte det også som en økonomisk realitet at de blir opbragt. Men det er klart at på dette tidspunkt kan man ikke gjøre det. Jeg vil bare ha nevnt det her i komiteen for at medlemmene skal være klar over at vi neppe kan bli særlig angrepet om vi gjennomfører ting som de har gjort også i England.

Andrå: Etter de uttalelser som er falt, går formannen ut fra at jeg skulde ta mitt forslag tilbake. Jeg er like klok etter de uttalelser som falt. Det er «Berlin» op igjen dette, - så jeg er akkurat like klok.

Formannen: Ikke ta forslaget tilbake, - jeg sa at jeg gikk ut fra at hr. Andrå ikke vilde kreve det satt under votering, - hvilket ikke er ganske identisk.

Andrå: Dette er jo en henstilling til regjeringen. Jeg mener som så at det må bli litt klarere linjer i dette. Hadde det enda vært en utsettelse som hr. Nielsen antydte, at det blev sagt til engelskmennene: javel, vi får da utsette det foreløbig en måned eller noget slikt, en bestemt tid, så var det da noget fast å holde sig til, - da kunde jeg kanskje trekke mitt forslag tilbake og ikke la votere over det. Men det finner formannen også helt umulig. Hevdelsen av den nye territorialgrense kan ikke utsettes, for den er trådt i kraft. Men samtidig ser vi jo hvordan det er med ikraftttredelsen: man skal advare, men ikke opbringe. Og nu sies det at vi kan reise søksmål mot dem selvom de ikke opbringes. Nei, jeg tror ikke noget på det. Det blir slike ikke funne barnefedre, den slags saker, det blir så problematisk, at jeg tror ikke noget videre på at det blir nogen rettssak når man ikke opbringer dem. Og det vil virke helt demoraliserende. Som pedagog vet jeg at den optreden mot engelskmennene som man skal legge an mellom de to territoriale linjene, vil virke demoraliserende, at engelskmennene vil bli så frekke at vi vil få liten takk for en sådan imøtekommenhet som denne. Da er det meget mere sympatisk, synes jeg, som hr. major Nielsen antydte, å sette en frist og si at vi skal endog strekke oss så langt som til ikke å sette resolusjonen av 12 juli i kraft før den og den dato. Det blev sagt at det går ikke an, for resolusjonen er allerede trådt i kraft fra 12 juli eller 12 august eller når det er. Ja, utenriksdepartementet har dog en gang trøstet England med at det foreløbig ikke var så nøie med overholdelsen av den nye grense, ikke noget opsyn før 1 oktober, - den er altså i virkeligheten ikke trådt i kraft. Og det værste av alt sammen er at det er bare overfor en enkelt nasjon den ikke er trådt i kraft, den er trådt i kraft likeoverfor alle andre land, men engelskmennene skal være undtatt, slik forstår jeg det. Men skal vi nogen få nogen

territorialgrense fastsatt her i landet på den måten; tror jeg vi kommer til å vente lenge. Jeg vil ha votert over forslaget mitt.

Formannen: Jeg er da nødt til å følge den fremgangsmåte som ikke er ukjent i Stortinget, å foreslå forslaget oversendt regjeringen. Med all den sympati jeg har for hr. Andrås syn på dette, vil jeg jo si at mine erfaringer som pedagog ikke er ganske identiske med hr. Andrås. Hr. Andrå sier at hvis han sier til en elev: Dette du har gjort er galt, jeg skal ikke straffe dig idag, men hvis du gjør det om igjen, får du juling, - så virker det demoraliserende på hele klassen. Min pedagogiske erfaring er den at det har virket som et uhyre effektivt forebyggende middel når jeg har brukt den fremgangsmåte.

Hornsrud: Det har været reist tvil om denne komite skulde kunne vedta noget forslag, og formannen har i den anledning referert reglementets bestemmelser om denne komites arbeide, som egentlig og vesentlig går ut på innstilling til Stortinget. Jeg har ingen tvil om at denne komite har anledning til å vedta snart sagt hvilket forslag den vil. Men selvsagt, det er ikke noget forpliktende i forslaget om det vedtas, det vil i tilfelle være veiledende for regjeringen, men ikke forpliktende. Det spørsmål som da foreligger er: Er det klokt å vedta et sådant forslag som det som er fremsatt av hr. Andrå? Jeg vil si det samme som en av de øvrige talere sa - jeg tror forresten det var formannen som sa det - han hadde sterk sympati for forslaget, og selv om man stemte imot det, vilde man ikke dermed gi uttrykk for at man er motstander av tanken som ligger til grunn for forslaget.

Det som foreligger her til realitetsavgjørelse er om ikke utenriksministerens forhandlinger med den engelske minister i denne sak er av den art at vi allerede har en viss forpliktelse overfor den linje han har slått inn på, selv om vi kunde ha ønsket at det kanskje hadde skjedd i litt andre former, skarpere former. Og det er der jeg står. Jeg synes forresten regjeringen og utenriksministeren har optrådt så vel avbalansert i denne sak, og våre interesser er så godt varetatt derigjennem, at selv om vi kunde ønske å skjerpe det norske standpunkt noget, så er det klokt å la det ha sitt forblivende med det som er gjort. Jeg går imidlertid ut fra at den ærede utenriksminister også vil ta sig ad notam de forskjellige uttalelser som nu er kommet frem. Man har nemlig erfaring for at forhandlingene med England ofte ikke har været til vår fordel, og en forhandling i det uendelige må forebygges. Man bør forsøke å få en bestemt tidsgrense for disse forhandlinger så denne mellemdning, hvorved man skal vise lempelighet i håndhevelsen av den norske resolusjon snarest mulig kan ophøre. Jeg vil altså bare henstille at man får denne mellemtid så kort som overhodet mulig. Men jeg

vil også samtidig henstille til hr. Andrå å ta sitt forslag tilbake. Jeg tror ikke han tjener noget ved å ta det op på den basis at det skal voteres over forslaget. Selv om jeg har sympati for tanken som ligger til grunn for forslaget, er jeg med min beste vilje ikke i stand til å forstå at han derved vil støtte den sak han ønsker å tjene.

Braadland: Jeg er enig med hr. Nielsen i å understreke betydningen av at opsynet får grei instruks. Vilde ikke hr. Andrå være fornøiet med lempeligheten i disse bestemmelser, hvis de fikk den form at i det utvidede territorium blir et fremmed fartøi første gang gjort opmerksom på at det befinner sig på norsk territorium og at det har å forføie sig vekk, og at hvis det kommer igjen, da blir det opbragt. Det synes jeg vilde være en grei instruks.

Formannen: Jeg tror det er nogenlunde klart at det er mange i komiteen som har sympati for tanken i hr. Andrås forslag, men de mener at det ikke er riktig likeoverfor regjeringen å vedta det formelt her. Men hr. Andrå må også være opmerksom på, at hvis han fastholder å forlange votering over dette forslag og det blir nedvotert her mot hans egen stemme, så er det jo en meget reell svekkelse av det han i realiteten ønsker å opnå. Og derfor synes jeg det vil være riktig at man nøier sig med det som har været sagt, det referat som har været gitt, og overlater til regjeringen å overveie hvor langt den vil gå, om den kan gå derhen, hvor altså jeg mener den bør gå, akkurat slik som det var sagt av hr. Braadland her, eller om utenriksministeren mener han er såvidt forpliktet likeoverfor den engelske minister ved de muntlige drøftelser som har funnet sted, at han ikke vil skjjerpe, på dette tidspunkt i hvert fall, den instruks som har været gitt opsynet. I siste instans må det jo være utenriksministerens opfatning her, som den mann der fører forhandlingene, som må veie tyngst. Og der er intet skritt gjort fra utenriksministerens side som står i strid med det som har været sagt. Der er intet tilsagn gitt ut over det utenriksministeren har referert her.

Statsråd Koht: Eg vil berre slå fast det som eg trudde var heilt klårt, at mot den britiske ministeren står eg heilt fritt. Eg er ikkje bunden ved noko anna enn det eg har sagt til han, at vi skal gjennomføra resolusjonen lempeleg i overgangstida. Det er det einaste som er sagt.

Andrå: Jeg har også hele tiden oppfattet det slik at utenriksministeren er helt ubundet, og da mener jeg at vi må kunne komme med en henstilling til regjeringen om at man ikke går lenger i lempelighet enn det som er antydnet i mitt forslag. Angående hr. Braadlands forslag, javel, hvis jeg visste at det var mere enn 1 stemme å samle på det, så det blev mere enn 2, så skulde jeg tenke på det. Men jeg synes ikke det i grunnen er stor forskjell på dem. Hr. Braadland

vil altså, at om det kommer en tråler som har trålen ute, så skal man si som så: ta trålen op og forføi Dem vekk, for dette er norsk territorium, og hvis han da sier: reis og ryk, her tråler jeg, her blir jeg, så skal et vaktskip efter hr. Braadlands forslag si: ja De skal få tråle her for denne gang, men neste gang jeg treffer Dem, skal De bli opbragt. Det er hr. Braadlands forslag. Men hvis tråleren ikke vil forføie sig vekk, synes jeg det er en skandale at ikke opsynsskipet skal kunne opbringe den. Så jeg synes ikke hr. Braadlands forslag er nogen forbedring i grunnen, det er en forverrelse. Det er bare en bedring forsåvidt som at den andre gangen tråleren kommer igjen, skal den behandles litt strengere. Så hvis det blev nogen flere som stemte sammen med hr. Braadland og mig, skulde jeg tenke på å forandre mitt forslag i den retning. Men jeg har ikke hørt noen antydning til det ennu. Hadde det været slik at utenriksministeren hadde været bundet til noget som helst, skulde jeg selvfølgelig tatt forslaget tilbake. Men han har jo gang efter gang erklært her at han slett ikke er bundet. Det er bare graden det kommer an på. Angående formannens uttalelse om at han som pedagog hadde gjort andre erfaringer enn mig, vil jeg si at jeg tror formannens erfaringer er mere av journalistisk enn av pedagogisk art. Og jeg tror ikke vi vil komme langt hvis vi skulde behandle elevene så lite fast som disse opsynsskipene skal være henvist til å behandle trålerne. Den slags optreden tror jeg ingenting på. Jeg har sett så meget av engelskmennene og de engelske trålere, at jeg tror slett ikke på det. De er vanartede barn i høieste grad.

Eggen: Jeg begyndte å forstå endel av denne saken igår, men idag holder den på å flyte bort igjen, den lille forstand jeg har fått av saken, ved den debatt som er foregått her. Jeg vil bare si, at det er klart vi må se på disse forslag som vil komme fra engelsk side, men disse forhandlinger må ikke føre til utvanning, slik at vi ikke er kommet nogen vei når Stortinget trer sammen igjen. Jeg tror ikke det vil være heldig for dem som er interessert, fiskeribefolkningen og våre fiskerier i det hele tatt. Jeg synes den debatt som har været ført om denne sak, burde ta slutt nu, for i realiteten vil vi ikke kunne kommet til noget resultat, men vil bli stående hvor vi står idag. For vi har ikke egentlig noget å diskutere om før vi får det forslaget fra engelsk side. Hr. Andrås forslag er svært tiltalende i farten, meget tiltalende, men på det nuværende tidspunkt vil jeg understreke hvad formannen sa, at det eneste som kan gjøres med det, er å oversende det til regjeringen. Men som forholdene ligger an, og som stemningen er innenfor denne komite, så tror jeg hr. Andrå vil beholde sin prestige allikevel om han tar sitt forslag tilbake. Slik som saken ligger an, kan jeg ikke egentlig forstå hvad hr. Andrås forslag skal tjene til, nærmere vil jeg ikke uttrykke mig.

Hornsrud: Den ærede utenriksminister sa at han står helt fritt, hvilket han har gjentatt flere ganger. Det er naturligvis helt korrekt. Men samtidig har utenriksministeren også sagt at han skal sørge for at det blir en lempelig behandling av dem som overtrer den kongelige resolusjon. Det er denne siste uttalelse av den ærede utenriksminister: at han skal sørge for at det blir en lempelig behandling av dem som overtrer den kongelige resolusjon, som jeg mener er noget bindende for oss - jeg vil føle mig bundet derav. - Utenriksministeren står juridisk fritt, men i den slags forhandlinger mellom de ansvarlige menn er et svakt ord nok til å binde. Det kunde vært ennu svakere, og dog vilde jeg følt mig bundet. Vi bør undgå å få en splittet votering her. Jeg har jo, som kanskje enkelte av medlemmene vet, en viss svakhet for enstemmige innstillinger. Jeg har gitt dette til kjenne i mange forhold nemlig at vi da ofte står sterkere. Vi er jo ikke alltid så absolutt sikre på hvad vi selv mener er det mest rette, vi bør således også kunne gi plass for andres meninger. Jeg vil derfor atter gjenta min henstilling til hr. Andrå. Hvis det var så at hr. Andrås tanke med hensyn til håndhevelsen av den kongelige resolusjon kunde vinde almindelig tilslutning her - nemlig at første gang får lovovertrederne en advarsel, men de får ikke mere enn en advarsel, og næste gang skal lovens klare bestemmelser håndheves - så hadde jeg mindre betenkeligheter ved å stemme for et slikt forslag - det faller forsåvidt i tråd med hvad jeg tidligere har sagt - men det letter oss ikke i de nuværende vanskeligheter hvis 3 eller 4 mann stemmer imot. Utenriksministerens stilling til saken vilde jeg dog høre først, fordi jeg går ut fra at hans ord her veier tyngst for oss. Hvis det ikke kommer nye opplysninger til, vil jeg atter henstille til hr. Andrå å ta sitt forslag tilbake.

Formannen: Jeg vil gjøre oppmerksom på at hr. Braadland ikke har fremsatt noget forslag.

Braadland: Det var det jeg også vilde gjøre oppmerksom på.

Vegheim: Jeg er i denne sak helt enig i det regjeringen har gjort. Jeg mener at den har handlet helt i overensstemmelse med Stortingets beslutning og forutsetninger. Jeg mener videre at regjeringen selv må bestemme på hvilken måte lempningene skal praktiseres. Når det er regjeringen som fører forhandlingene, har den selvsagt også den beste oversikt over hvad der kan gagne og hvad der kan skade disse forhandlinger. Og jeg kan ikke finne at denne komite sitter inne med nogensomhelst spesielle forutsetninger til å gi regjeringen nogensomhelst pekepinn, ihvertfall ikke på det nuværende tidspunkt.

Formannen: Da hr. Andrå ikke har tatt sitt forslag tilbake, vil jeg foreslå det sendt til regjeringen - og anser det for vedtatt.

Sven Nielsen: Jeg vilde gjerne for å undgå misforståelse si, at jeg selvfølgelig er helt enig i de skritt som regjeringen og utenriksministeren har tatt. Men jeg vil gjerne presisere at de lempninger som skal tilstedes må skje i slik form at det blir klart og tydelig for de respektive opsynschefer hvad de har å gjøre.

Handelsavtalen med England.

Lykke: Jeg vilde gjerne få lov til å nevne en ting til. Det var et spørsmål som hr. Anderssen-Rysst reiste og som jeg tillot mig å bemerke - det var om handelsavtalen med England. Jeg hørte den ærede utenriksminister sa at det var kommet et forslag fra engelsk side om en forandring som var av mindre vesentlig art ...

Formannen: Det var i anledning av spørsmålet om vår innførsel til England av bacon.

Lykke: Det er klart at det er flere spørsmål som kan reises fra norsk side om forandring, og hvis der i det hele tatt skal gjøres noget, bør det hurtigst mulig tas op, så departementet er helt klar over hvilke forandringer man ønsker. En av de forandringer som vi helst vilde ha, men som jeg er bange for at vi under de nuværende omstendigheter vel neppe har noget håp om å få, det er en forhøielse av kvoten for fersk fisk. Den burde absolutt være høiere, men det vil naturligvis under de nuværende omstendigheter være temmelig vanskelig å opnå. Saken må fra norsk side foreligge helt greit før desember måneds utgang.

Anderssen-Rysst: Jeg vil gjerne i tilslutning til de uttalelser som fremkom fra hr. Lykke, få lov til å uttale at slik som situasjonen har utviklet sig for vår fiskeeksport, er det mere betydningsfullt enn det nogen gang før har været, at vi får en utvidet kvote for fersk fisk på England. Jeg forstår også at den sak vi nettop nu har behandlet, kan kaste sine skygger over løsningen av spørsmålet i så henseende; men jeg vil ikke undlate å understreke at i omstendighetenes medfør er dette blitt en overmåte viktig fiskeriinteresse.

Kommuniké til pressen.

Formannen: Vi fikk omdelt en liten oversikt over brenselforsyningen og kornforsyningen til etterretning for komiteens medlemmer. Jeg trodde ikke det var noget som man på dette tidspunkt behøvet å diskutere. Vi har heller ikke landbruksministeren her. Vi har alle været interessert i å

lese det; men etter de utredninger vi har hatt om hele den utenrikspolitiske situasjon tror jeg vi kan gå ut fra at noget kritisk aktuelt blir ikke spørsmålet i den aller nærmeste fremtid, så hvis ingen ønsker å uttale sig, betrakter jeg det som bare avgitt til etterretning for komiteens medlemmer.

Det blev nevnt igår ønskeligheten av at man skulde sende ut et kommuniké eller en meddelelse til pressen om det møte som har været holdt - hvori jeg var enig og formodentlig alle var enige - og jeg har gjort et utkast til et slikt kommuniké. Det ligger jo i sakens natur at noget særlig reelt kan ikke stå i det; men spørsmålet er om der overhodet skal stå noget i det som berører den konflikt som Folkeforbundet holder på å skulle ta endelig standpunkt til, eller om man skal la det ligge helt utenfor. Jeg har satt op følgende utkast:

«Den utvidede utenrikskomite som har været innkalt for å drøfte aktuelle spørsmål sammen med regjeringen, har holdt møter 5 og 6 oktober. Man har diskutert en rekke handelspolitiske og utenrikspolitiske saker, og der har rådet full samstemmighet om den politikk den norske delegasjon efter regjeringens instruks har fulgt i Folkeforbundets forsamling: Lojalitet mot Folkeforbundets Pakt og villighet til å bære de forpliktelser den pålegger.

I drøftelsene deltok fra regjeringens side statsministeren, utenriksministeren og handelsministeren. Samtlige komiteens medlemmer var tilstede.»

Hvis det er nogen som finner at der står for meget - hvilket jeg for min del ikke synes det gjør - så kunde man naturligvis her ta ut de ordene som jeg citerte efter kolon:

«Lojalitet mot Folkeforbundets Pakt og villighet til å bære de forpliktelser den pålegger.»

Lykke: Vilde det ikke være nok å si at man konstaterte enighet om den linje som Norge i denne konflikt skulde følge?

Handberg: Jeg vil ha strøket det siste. Jeg tror det er uklokt og utenfor reglementet at man her innlater sig på å gi et tillitsvotum eller kommer med slike uttalelser. Jeg tror det er uklokt overfor de andre land.

Hornsrud: Jeg har nettop uttalt mig om reglementet, og jeg mener der er *full anledning* til å vedta en sådan uttalelse som den der er formet eller foreslått av komiteens ærede formann. Men der kan jo være delte meninger om hvorvidt den er riktig formet. Jeg har ikke noget imot den uttalelse som er formet av formannen. Som saken ligger an nu, tror jeg det vil være klokt å vedta en sådan uttalelse. Men den bør også være enstemmig. Hvis ikke er det bedre å stryke det siste avsnitt, det som kommer like efter kolon.

Vi burde kunde vedta forslaget i den foreliggende skikkelse. Jeg synes stillingen innbyr til det.

Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg har ikke fått se kommunikeet, og det er vondt å dømme efter bare å få det oplest. Men jeg vil spørre om det ikke vilde hjelpe at det stod bare «Lojalitet mot forbundspakten» at man sløifet det om forpliktelser.

Hornsrud: Hvorfor ikke det da?

Støstad: Jeg er fornøiet med uttalelsen slik som den foreligger. Jeg synes ikke det er nødvendig å utvanne den mere enn gjort her. Vi må vel kunne si at vi er lojale mot forbundspakten og de forpliktelser den inneholder. Hvis vi ikke kunde si det, kan det fortolkes dithen at selv Norge tør ikke i et offisielt kommuniké si at det vil være lojalt mot sine forpliktelser overfor Folkeforbundet - og det må vi da kunne si.

Formannen: Jeg vil bare si i anledning av hr. Handbergs uttalelse, at her er ikke tale om hverken tillitsvotum eller mistillitsvotum til regjeringen. Her er bare tale om en meget beskjeden konstatering av en oplagt ting og intet annet. Hvis det er lettere ved at man stryker ordene: «og villighet til å bære de forpliktelser den pålegger» - da vil det hele lyde som følger:

«Den utvidede utenrikskomite som har været innkalt for å drøfte aktuelle spørsmål sammen med regjeringen, har holdt møter 5 og 6 oktober. Man har diskutert en rekke handelspolitiske og utenrikspolitiske saker, og der har rådet full samstemmighet om den politikk den norske delegasjon efter regjeringens instruks har fulgt i Folkeforbundets forsamling: Lojalitet mot Folkeforbundets Pakt.»

Braadland: Jeg er nærmest tilbøielig til å støtte det forslag som er antydnet av hr. Lykke, at man konstaterer enighet om fremgangslinjen.

Lykke: Når den siste linje går ut, har jeg for min del ikke noget imot at der står «Lojalitet mot folkeforbundspakten», for deri ligger også enighet i fremgangslinjen. Det er selvsagt at vi viser lojalitet mot pakten, så jeg har ikke noget imot at det blir stående. Men jeg trodde at det hadde været det beste å si i et offentlig kommuniké, at man konstaterer enighet om de fremgangslinjer den norske delegasjon hadde fulgt og fremdeles skulde følge.

Formannen: Jeg har her undlatt å si noget om det den skulde følge, for det er jo hypotetisk, og det har vi for så vidt i virkeligheten ikke drøftet i nogen annen form enn at

vi har sagt, at det var umulig å ta standpunkt til det. Derfor synes jeg det muligens går litt for langt å si det.

Lykke: Jeg vil ikke opta avvikende forslag, hvis det er enighet om at man stryker det siste.

Magnus Nilssen: Jeg er enig i det slik som det nu er formet, og at det siste går ut, som hr. Støstad mente kunde bli stående. Jeg er for så vidt enig med ham, men det kan mistydes når det kommer ut til offentligheten. Med hensyn til de forpliktelser som derav følger, kan almenheten lett få det inntrykk at det også er militære forpliktelser.

Vegheim: Jeg vilde gjerne at resolusjonen blev vedtatt slik som den oprindelig foreligger. Kan man ikke si så meget, er jeg tilbøielig til å mene at man overhodet ikke bør si noenting.

Handberg: Jeg stemmer imot forslaget; men kanskje jeg bør være så lojal at jeg undlater å stemme, for at man kan få det enstemmig vedtatt.

Formannen: Da vil jeg foreslå at vi går frem på den måte: Da det er nogen tvil om de ord om villigheten til å bære de forpliktelser det pålegger, og da jeg forstår det som er anført av hr. Magnus Nilssen, tror jeg vi ganske rolig skal la det gå ut. Men et så kort kommuniqué er vi nesten nødt til å sende ut, ellers vil det bli rykter og kannestøperier av enhver art. Jeg betrakter da dette som vedtatt, idet hr. Handberg undlater å stemme.

Handberg: Jeg kan jo godt stemme imot også.

Islandsavtalen.

Formannen: Hr. Anderssen-Rysst vil rette et spørsmål til utenriksministeren.

Anderssen-Rysst: Med formannens tillatelse vil jeg spørre utenriksministeren, siden komiteen nu er samlet her og det gjelder et spørsmål som har meget stor interesse for den del av landet hvor jeg er fra, om det er så som et forlydende går ut på, at den islandske regjering like overfor den norske regjering har gitt uttrykk for at den ønsker å opsi den handelsavtale med Norge som blev inngått i 1932. Såvidt jeg kan huske, blev handelsavtalen med Island avsluttet på sedvanlige opsigelsesvilkår - 6 måneder. Hvis der skulde komme en opsigelse fra Island på det nuværende tidspunkt eller senere i høst, vilde den opsigelse - hvis ikke nye forhandlinger skulde føre til et resultat - komme til å bli effektiv just på det tidspunkt da vi har interesse av traktaten, nemlig den tid fisket derborte pågår, og de

fordeler vi hadde av traktaten, vilde da komme til å bortfalle. Jeg vet ikke om den ærede utenriksminister er åjour med saken. Han har jo været så meget borte og reist, jeg vet jo det, men jeg vil ikke undlate, siden komiteen er samlet her, å spørre om han kan gi nogen opplysning om hvordan det spørsmål der i øieblikket står.

Statsråd Koht: Den islandske regjeringa har ikkje sagt at ho vil segja upp avtalen med Noreg, men ho har sagt at ho vil ha forhandlingar um brigde i avtalen. Det er det vi har fått fra Island.

Finnland.

Joh. Ludw. Mowinckel: Det var en ganske annen ting - det gjelder et utenriks spørsmål - som jeg vil nevne, som utenriksministeren vistnok kjenner noget til gjennom en rapport fra minister Urbye. Da jeg var i Moskva, var jeg sammen med de stedfortredende representanter for utenriksstyret og ganske særlig Stomanjakov, som vel er den som har mest med nordisk politikk å gjøre. Litvinov var jo i Genève. Stomanjakov tok da uten nogen foranledning fra min side op spørsmålet om Finnlands stilling til Norden, og han ga uttrykk for en mistenksomhet like overfor finsk og storfinsk politikk, som gjorde det dypeste inntrykk på mig. Jeg må si jeg blev likefrem forferdet. Og han la ikke skjul på at han mente at Hackzell, den nuværende finske utenriksminister, var en utpreget representant for fiendskapet mot Sovjet. Jeg tilbakeviste dette så godt jeg kunde. Jeg sa at jeg kjenner Hackzell personlig, hadde vært sammen med ham ifjor både ved det nordiske utenriksministermøte i Stockholm og siden i Genève, og at jeg aldrig nogensinne hadde merket noget som helst tegn på at han var noget særlig innstillet mot Sovjet eller at han i nogen henseende forsøkte å skille sig ut fra den virkelige Sovjetvenlige politikk som det øvrige Norden drev. Dette overbeviste ham imidlertid ikke det ringeste. Han sa at de i Moskva kjente disse forhold meget bedre enn vi kunde kjenne dem, og at han også kjente Hackzell meget vel personlig fra den tid da Hackzell hadde vært finsk minister i Moskva. Foranledningen til dette meget sterke og nokså overraskende utfall mot finsk politikk var ganske sikkert hr. Kohts uttalelser om finsk politikk like i forveien. Men jeg sa nettop, at han må da kunne forstå, at når en mann som utenriksminister Koht, med den innstilling han har i sin almindelighet også likeoverfor Sovjet, uttaler sig som han gjør, så er det nettop fordi også han føler sig overbevist om, at den opfatning som her gjøres gjeldende, ikke er riktig, så jeg tror at også utenriksminister Koht, skjønt jeg ikke har snakket det ringeste med ham om disse spørsmål, er av samme opfatning som jeg, at finsk politikk slik som vi føler og merker den, ikke på nogen måte er preget av noget

fiendskap eller uvennskap mot Sovjet. Han sa, at bevegelsen i Finland er sterkt militaristisk, at der var et stort parti som ganske utviltsomt strebte i retning av et Stor-Finland og nårsomhelst vilde nytte leiligheten til å søke å utvide Finnlands grenser på Sovjets bekostning. Han mente også, skjønt der var han naturligvis mere reservert, at vi for vår part også i så henseende burde ha våre øine og våre ører åpne. Jeg bad minister Urbye sende rapport om dette til utenriksministeren, og det gjorde han med første post, men jeg synes det var riktig, nettop fordi det gjorde sådant sterkt inntrykk på mig, å nevne det også her, fordi jeg mente det kanskje kunde være litt rettledning likeoverfor utenriksministeren med hensyn til forholdet til Finland og pålegge oss en viss varsomhet og en viss forsiktighet, for naturligvis har vi den største interesse av et godt politisk forhold til Finland, men på den annen side har vi jo også den største interesse av et godt utenrikspolitisk forhold til Sovjet. Det er derfor jeg nevner dette, fordi vi er sammen, og fordi det er så kort tid efter at dette skjedde.

Statsråd Koht: Eg har lese den rapporten som sendemann Urbye sende inntil Utanriksdepartementet um den samtala hr. Mowinckel hadde havt med Stomanjakov, og eg kann ikkje segja for min part at dette var so serleg nytt eller uventande, for dette er noko som spøkjer stødt i den russiske politikken, denne tanken um ein fåre frå ein skandinavisk-baltisk blokk, som dei trur ligg og lurar på Russland og vil føra krig til den sida. No er det heilt utviltsamt, at i Finland finst det eit parti, det er eit nasjonalistisk parti, som har aggressive planar og vel og merka aggressive planar både mot vest og mot aust - det er ingen tvil um at det finst eit slikt parti, men eg trur ikkje, etter alt det eg kan skyna, at det partiet har fleirtalet av det finske folket bak seg, og det har i alle tilfelle ikkje den finske regjering bak seg. Eg har havt so vidt lange og inngående samtalar med minister Hackzell um desse spursmåla so eg trur eg kjenner retteleg godt hans tenkjemåte. Det skynar vi alle, at dei i Finland har ein naturleg otte for det som kann koma frå Russland. Det ligg i heile den finske politikken soleis som han har forma seg i alle dei siste åra etter krigen, og etter Finland vart sjølvstendig, at det ligg alltid under ei motsetning til Russland og ein otte for det som kann koma frå den sida, medan dei i Russland er redde for aggressive tankar på finsk side. Det spursmålet som der stødt ligg imillom, det er spursmålet um Karelen, og det kann vera heilt naturleg at dei i Finland kjenner skyldskapen sin med det karelske folk so sterkt, so det i sume lag i Finland er ein tanke um at Karelen bør bli vunne for Finland, so for so vidt kann ein segja at dei russiske mistankane har eit grunnlag. Men som sagt, eg er heilt overtydd um at den finske regjeringa no står ikkje på det standpunktet, og eg trur at hr. Mowinckel hadde heilt rett, då han i sin samtale med Stomanjakov sa, at just det at Finland hadde blitt drive sterkare inn i eit

samarbeid med dei andre nordiske landa, måtte gjeva Russland ei trygd, og difor vilde eg for min part gjerne at Finnland skulde koma med i det nordiske politiske samarbeidet sterkare enn fyrr, og gjerne gjera mitt til å halda Finnland fast der, for eg trur det styrkjer den finske politikken som vil berre fred, og som ikkje har noko slag aggressive planar. Eg trur at vi med det gjer ei god gjerning for fredspolitikken i heile Nord-Europa. Eg har, so lenge eg har vore utanriksminister, møtt den otten frå russisk side for at vi skulde slå oss i hop mot Russland, på ein eller annan måte ha fiendskap mot Russland, og eg har freista motarbeide den tanken på alle mogelege måtar som har stått i mi makt. Eg veit at den svenske utanriksministeren har gjort det same på sin kant i Sverige. Vi freistar få burt dette som vi vel kann segja er noko sjukleg i den russiske politikken, dette at dei stødt trur at vi andre ligg og vil kasta oss over dei, at dei ventar på ein ågang frå andre land. Det sit att der frå den fyrste tida etter sovjetrepublikken vart grunnlagd, frå den tida då dei hadde Koltshjak og alle desse generalane som fekk stødnad frå Vesteuropa mot den russiske revolusjonen. Det er ikkje so rart at dette sit att, men for meg står det som sagt som noko sjukleg i dette at dei framleis kann leva med slike tankar i Russland, og eg motarbeider det alt det eg kann. Eg har prøvt på å gjera det same i Genève i samtalar med Litvinov, og eg trur at ein må kunna få burt denne mistanken. Men nettupp dette at vi dreg Finnland sterkare over på eit nordisk grunnlag i politikken sin, trur eg for Russland berre skulde vera ei glede, ei trygd.

Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg kan i grunnen bare erklære min tilslutning til den almindelig politiske linje som utenriksminister Koht har fulgt likeoverfor Finnland. Jeg tror også at det skulde virke beroligende på Russland at vi drar Finnland inn i vår interessessfære, for som jeg sa og som også hr. Koht citerte, må jo det være den beste garanti, for Sovjet kan ikke tenke sig at vi vil innlate oss på noget eventyr mot Russland. Og jeg sa også en ting til hvor det gjaldt Hackzell, for det som i grunnen slo mig sterkest og overrasket mig mest, var ikke det almindelige syn på, den almindelige nervøsitet likeoverfor finsk politikk, men den sterke vilje og mistro til Hackzell personlig, - jeg nevnte at det var tidligere finske utenriksministre som sterkt hadde prøvet på hvorvidt det var mulig å få Norden med på en samlet nordisk orientering hvor også randstatene var med. Men overfor den politikk hadde vi sagt at vår ytterste grense østover var Helsingfors. Og for Hackzells vedkommende har jeg aldrig merket nogensomhelst tendens til at han vilde trekke randstatene inn i vår politiske interessessfære. Men det jeg sa virket ikke på nogen måte overbevisende; det siste som blev sagt var at finsk politikk under Hackzells ledelse hadde de ikke nogensomhelst tillit til.

Statsråd Koht: Eg får då kanskje leggja til at eg har dryft med minister Hackzell spursmålet um tilhøvet til dei andre baltiske statane, og eg trur at det han har sagt meg um sin politikk i so måte, er heilt stadfest av det som har hendt. Det kann sume tider sjå ut som at det er ein grand flirt, um ein vil, som går fyre sig millom Finnland og andre av dei baltiske statane. Det er ikkje noko rart at Finnland held uppe eit visst nært tilhøve til Estland, der dei har eit mål av same rot; og likevel, jamvel når det gjeld tilhøvet til Estland, har Hackzell gong på gong sagt til meg, at noko politisk samband med det landet vil vi ikkje ha, men sjølv sagt, det kann vera andre ting der som kann føra oss i hop i eit kulturelt samarbeid, ei kulturell hjelp, men ikkje noko slag politisk samband. Og det gjeld endå sterkare for statane lenger sør, alle dei som kjem etterpå heilt ned til Polen.

Anderssen-Rysst: Jeg tror det var riktig av hr. Mowinckel å nevne dette her i Utenrikskomiteen på det nuværende tidspunkt, og jeg har med stor interesse påhørt de uttalelser som falt både fra hr. Mowinckel og fra utenriksminister Koht. Det foreligger således nu, efter hvad hr. Koht uttalte, en norsk erkjennelse av at der er et nasjonalistisk parti i Finnland som visstnok er voksende, og som må erkjennes å ha aggressive tendenser også vendt mot vårt land. Dette foranlediger mig til å uttale at vi må følge disse spørsmål også her i komiteen med den største opmerksomhet, og til å fremholde at det vilde være ønskelig at det i sterkere grad enn hittil har vært gjort, oversendes Utenrikskomiteen rapporter fra våre legasjoner ute til orientering for denne komites medlemmer. Da jeg kom inn i Utenrikskomiteen i 1925, blev det, husker jeg, en ny ordning med at vi gjennom Utenriksdepartementet fikk oversendt rapporter fra forskjellige sendemenn ute, som kunde være av interesse for komiteens medlemmer, forat de kunde holde sig i kontakt med spørsmålene og få oversikt over de forskjellige situasjoner. Spesielt som forholdene nu er, tror jeg det vil være meget ønskelig at den praksis tas op igjen. Ikke minst gjelder dette det som foregår i Folkeforbundet og som er av overmåte stor interesse. Jeg forstår at det føres samtaler av stor interesse mellem våre utsendinger og andre staters menn der nede. Det vilde være ønskelig om Utenrikskomiteen kunde komme i nærmere kontakt med disse ting, og at vi fikk oss oversendt sammen med beretningen når det gjelder Folkeforbundet, rapporter som kan ha interesse for komiteen.

Joh. Ludw. Mowinckel: Stomanjakov trakk også Finnlands forhold til Polen inn, og jeg nevnte at jeg hadde hatt inntrykk av, gjennom de avisreferater jeg hadde lest, at Polens utenriksminister, Beck, var blitt meget kjølig mottatt i Helsingfors. Dertil spurte så Stomanjakov om jeg hadde lest den middagstale som Hackzell hadde holdt. Det hadde jeg

ikke. Han citerte den da, og jeg må innrømme at den tale var noget uforsiktig. Han sa, at jeg visste like godt som ham at en sådan tale holdes ikke ved et offisielt middagsbord uten regjeringsbehandling, og den tale sa mer om Finnlands randstatspolitikk enn meget annet. Jeg skulde ha nevnt dette første gang, men glemte det, og nevner det derfor nu.

Braadland: Jeg mener også at det har meget stor interesse at disse spørsmål er bragt frem, men jeg vil gjerne gjøre opmerksom på en ting som kanskje kan kaste et lite lys over situasjonen, og det er, at den forbindelse som der er mellom Finnland og de øvrige nordiske land, en forbindelse som vi kan si er i stadig stigning, ligger fortrinsvis på det rent kulturelle felt. Men jeg tror vi må være opmerksom på, at Finnland, når det skal se på sin realpolitiske stilling, sin forsvarspolitiske stilling, føler sig til en viss grad isolert, og vi må ta den finske følelse av isolasjon med i betraktning når vi skal danne oss en opfatning av den finske utenrikspolitikk.

Statsråd Koht: Det er heilt klart at kvart einaste eit av dei nordiske land har serskilte vilkår i utanrikspolitikken, so samarbeidet millom dei kann aldri gjelda anna enn det vi i sanning er einige um.

Eg bad um ordet fordi hr. Anderssen-Rysst nytta eit ord um det finske nasjonalistiske partiet, som eg trur er urett. Han tala um at det var eit parti som var i vokster. Etter mitt beste skyn er det eit parti som er i nedgang, og eg meiner at denne Lapporørsla med sin aggressive tenkjemåte har gått tydeleg og klart tilbake i dei siste åra. Ho hadde mykje meir makt for nokre år sidan enn ho har no.

Tilhøvet til Polen er på ein måte noko rart, for Polen prøver tydeleg på i desse tidene, no etter Beck har vore utanriksminister, å få eit slag førarrom i all den nordiske politikken. Beck har beint fra kokettert offentleg med at han fører skandinavisk politikk, d.v.s. at han fylgjer den lina som dei skandinaviske landa fylgjer, og eg trur det tydeleg har vore meininga hans å gjera Polen på den måten til, um ein vil, æresformann i eit stort nordisk-baltisk samband. Di verre for Beck er det so at det er svært få som trur på han. På alle kantar, i alle statar, kann ein sjå det at statsmennene har mistillit til politikken hans, so alle held seg svært varleg undda, og dette veit eg svært godt at den finske utanriksminister like eins gjer, for dei orda han har brukt til meg um den polske politikken, er so vidt sterke, so eg helst ikkje vil citera dei. Den middagstalen han har halde, kann eg ikkje segja eg har i minnet, men det eg minnest svært godt, er den offisielle meldinga som vart sendt ut i Helsingfors. Etter Beck hadde vore der og hadde hatt sine samtalar med Hackzell, vart det sendt ut melding um at det var konstatert at det fanst inga motsetningar millom Polen og Finnland, og eg vil segja at so veikt eit ord um det

politiske tilhøvet millom tvo statar når statsmenn er møttest, har eg aldri i mitt liv set. Det at det var sagt so lite, segjer svært mykje.

Støstad: Jeg skal ikke legge mig opp i den debatt som er opstått omkring den meddelelse som hr. Mowinckel gav. Men når det så sterkt er fremholdt fra flere her, det interessedefelleskap vi må ha med Finnland, så er jeg naturligvis enig i at vi like overfor Finnland som overfor andre må forsøke å føre en venskapelig politikk. Men jeg kan heller ikke frigjøre mig for en mistanke når det gjelder Finnland, og jeg vil ta den reservasjon at man, når det gjelder Finnland, bør være meget forsiktig og ikke gå så altfor langt i sine vennskapelige forhandlinger, for jeg stoler ikke på Finnland.

Andrå: Når vi først er kommet inn på Finnland og dets forhold til Norge, og jeg vil jevne noget i den forbindelse, er det slett ikke noget storpolitisk. Men jeg vil henstille til Utenriksdepartementet og utenriksministeren at de har sin opmerksomhet henvendt på den grensehandel som foregår langs med de to lange grenselver Pasvik og Tana. Der er det jo slik at alle varer er tollfrie i Finnmark, og varene blir tatt over Vadsø som regel, så kan den norske befolkning gå over grensen og få kjøpt f.eks. Tiedemanns tobakk uten stempelmerke og uten toll. Jeg personlig er ikke i tvil om at det var ment som et uvennlig skritt i sin tid, i den verste Lappo-tid, da dette skritt blev tatt, da Finnland lavet istand denne tollfrihet på den annen side av grensen. Men jeg har også inntrykk av at det har tatt av meget med Lappo-bevegelsen, at det ikke er den samme stemning som det var for bare 4-5 år siden på den annen side av grensen. Men det er merkelig når man reiser nedover Finnland, at straks man kommer så langt syd på bilveien at man er klar av de norske grenselver og den norske grense, så er tollfriheten straks ophevet, så er det bom for veien for alle biler med tollvisitasjon. Virkningen på den svenske befolkning i Norge av disse tilstande kan man jo tenke sig. Det finnes nu omtrent ikke en norsk kjøbmann som ikke har måttet pakke sammen langs den 25 mil lange Tanaelv og Pasvikelven oover også. De har henvendt sig, sier de, til Utenriksdepartementet og til Handelsdepartementet om at det må bli gjort forandring i forholdet, for nu går snart all handel over på den annen side av grensen. Nu er det ordnet slik at befolkningen i de norske grenselandskaper får lov til å handle et visst kvantum om uken hos handelsmennene på den finske side. Følgen er at de norske småhøkerne langs elvene har måttet pakke sammen omtrent allesammen, og hvor det bor f.eks. tre lappefamilier på den norske siden av elven, setter det sig ned en finsk lapp på den annen side og handler. Det blir sikkert ikke bare med de få kilo som norske har lov til å ta om uken, men hele handelen går over på den annen side. Da jeg kom til Finnmark og landet på den annen side var

russisk, fantes det ikke veier eller andre kommunikasjoner der. Alle kvenene som bodde i grensedistriktene i Norge og Finnland, var dengang klar over at det var meget bedre å være i Norge enn i Finnland. Nu er det riksvei til Ishavet for lenge siden på finskesiden, og nu kan man komme nedover til Oslo på 2 1/2 à 3 døgn over Finnland istedenfor å bruke 5 døgn hvis man skal reise den annen vei. Og så har de denne tollfrihet. Det er et meget godt agitatorisk trekk fra finsk side. Jeg mener som så at likeså godt som man ordner sig på den måte som den norske stat har ordnet sig, slik at de som bor langs grensen kan få handle et visst kvantum på den finske side, likeså godt som man gjør det på den måte og dreper alle norske kjøbmenn ved å få all handel og trafikk over til Finnland, like så godt kan man lage den samme tollfrihet på den andre siden, så de norske kjøpmennene der hadde den samme tollfrihet som kjøpmennene på den finske siden. Jeg vil be utenriksministeren ha oppmerksomheten henvendt på dette spørsmål. Jeg snakket nettop med et par kjøbmenn som har måttet pakke sammen, og de bad mig ved første anledning tale med utenriksministeren om dette. Og siden vi kom inn på finske spørsmål og finsk politikk, synes jeg at jeg likeså godt kunde forebringe dette her. Jeg er ikke i tvil om at det i sin tid var ment som en uvennlig handling, for å skape den forandring som nu er skjedd, slik at folk som før syntes best om å bo i Norge, nu mener at det er meget bedre å bo i Finnland. Man skal også være oppmerksom på de bånd som giftermål mellom kvener fra begge sider skaper slik at det i grunnen er en familie på begge sider av grensen. Under slike forhold skal man være litegrand forsiktig. Selvom det for øieblikket er likesom en liten lysning, så Lappo ikke har overtaket i Finnland, skal man være litt forsiktig og se om man ikke kan treffe lignende foranstaltninger som de finske på norsk side også, så man kan si at det er akkurat like bra å bo på norsk side som på finsk. Selv på Kirkenes klager kjøpmennene nu. Det ligger ikke akkurat ved grensen, men også de klager over at det er et forferdelig avbrekk i handelen. Alt går nu til Finnland. Og især en ting ergrer de sig over. Hvis de finske kjøbmenn bare var nødt til å ta varer over Finnland, var det blitt forholdsvis dyrt med frakt og bilkjøring, men at de skal få varene helt til Kirkenes og Vadsø med norske statsunderstøttede hurtigruter og bare bringe dem over grensen og selge dem, uten toll og avgifter, det er drepande for norske kjøbmenn.

Formannen: Jeg er meget glad over at hr. Andrå har nevnt disse ting. De er meget aktuelle og reelle og virkelige deroppe, og jeg tror at enhver regjering bør ha sin meget levende oppmerksomhet henvendt på de vanskelige spørsmål om trafikk over grensen og transitt, som foreligger. Det er en veldig propaganda som har vært gjort fra finsk side i de siste år. Det har også vært gjort meget stor propaganda for

å trekke norske elever over til finske skoler. De har bevilget friplasser en bloc ved finske internater for å få norske elever, likesom de gratis har utdelt bibler og salmebøker og testamenter på finsk, overalt hvor det er en kven å få tak i på norsk side. Derfor kan det være nyttig at det blir sagt.

Statsråd Koht: Eg må få lov å segja at dei spørsmåla er like brennande og aktuelle i regjeringa og.

Formannen: Angående det som blev nevnt om finsk politikk tror jeg å kunne si, til bekreftelse av det som Utenriksministeren har sagt, at i de 10 år jeg har vært i Genève, har forbindelsen mellom Finland og de baltiske land aldri vært så liten som i disse siste år. Det er en absolutt markert forskjell mellom Porcopés og Hackzells innstilling, derom er det ikke den minste tvil, og intet forsøk har vært gjort fra finsk side i de siste to år på å trekke Norge inn i baltiske forbindelser og alt det røre som der har vært fra før. Jeg merket engang den russiske mistenksomhet overfor Finland. Som man vil ha sett av telegrammene om valgene på visepresidenter nede i Genève, blev Russland ikke valgt. Det er første gang på lang tid det har hendt, at en av de permanente råds makter ikke er blitt valgt til visepresident, og det fremgikk av noen samtaler jeg hadde med de russiske delegerte, at de trodde dette var en intrige som Finland var med i og som utgikk fra enkelte stater som hadde noget imot Sovjet-Russland, i første rekke Finland og Sveits. Jeg fortalte da Litvinov at det ikke var utgått fra disse stater, men fra Italia, som hadde forklart de latinsk-amerikanske stater at deres eneste chance til å få en visepresident var å stemme ut Russland. Og for at dette ikke skulde stå som et sådant rent ondt rykte som blev sittende fast, bad jeg Litvinov - som hadde med sig en av sine delegerte, Boris Stein, som er russisk minister i Rom - om å spørre dennes kollega, den chilenske ambassadør i Rom, Rivas Viccuna, om dette ikke var riktig. Jeg var meget glad over at Litvinov henvendte sig til den chilenske minister, som bekreftet at det var riktig. Han føiet riktignok til at hovedskylden i siste instans lå hos mig, fordi jeg ikke vilde akseptere Mexiko som formann i 4de kommisjon, men foreslog en annen, som blev valgt. - Jeg tror ikke det var unyttig at Russland blev klar over, at det ikke var nogen sovjetfiendtlig tendens fra Finnlands eller andre europeiske staters side i det som da skjedde.

Jeg takker Utenriksministeren og ber ham overbringe en tak fra komiteen til de øvrige av regjeringens medlemmer som har deltatt i drøftelsene her. Vi har alle satt den største pris på de fyldige og interessante opplysninger og meddelelser, vi har fått fra regjeringen, og på regjeringens tilsagn om at den vil la sig det være maktpåliggende å bevare kontakten med Stortinget gjennom komiteen, under de vanskelige forhold vi gjennomlever. Og jeg tror jeg må kunne

Den utvidede utenrikskomite
Møte den 6 oktober 1935 kl. 10,30

få lov til, på komiteens vegne, også ønske Utenriksministeren alt mulig hell og alt godt for hans opphold i Genève under den forsamling som begynner nu onsdag, og til det å knytte håpet om at han, når han vender hjem, ikke må ha altfor sensasjonelle eller dramatiske meddelelser å skulle gi denne komite.

Jeg takker alle komiteens medlemmer fordi de har deltatt, - enkelte av dem har hatt lang reise for å komme hit. Jeg tror det har vært meget nyttig at vi har hatt møtet, og jeg håper at tidsforholdene ikke må utvikle sig slik at det må bli holdt altfor mange møter av komiteen utenfor samlingstiden. Jeg takker alle deltagere.

Møtet hevet kl. 13,25.